Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra Politologie

Předčasné odchody ministrů v koaličních vládách České republiky a Německa

Bakalářská práce

Autor: Václav Rendl, DiS.
Studijní program: B6701 Politologie
Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: **Václav Rendl**

Studium: F18BK0065

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Předčasné odchody ministrů v koaličních vládách České republiky a Německa**

Název bakalářské práce AJ: Early turnovers of ministers in the coalition governments of the Czech Republic and Germany

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se bude zabývat problematikou předčasného konce ministrů v České republice a Německu. Výzkumná otázka zní: Liší se důvody odchodu jednotlivých ministrů v České republice a Německu?

V rámci teorie koalic je pozornost věnována tzv. životnosti ministrů a důvodům jejich případného předčasného odchodu. Mezi ty patří např. osobní skandál, korupce související se stranou nebo financováním volební kampaně, nesouhlas s politikou strany nebo předsedou vlády, ale také kumulace s jinou funkcí, pro kterou se daný ministr rozhodl svůj rezort opustit. Etablované demokracie se od postkomunistických zemí liší nejen v délce demokratické zkušenosti či politické kultury, ale i v podobě fungování stran a způsobu obsazování ministerstev. V postkomunistických zemích se ministry častěji stávají méně zkušení politici či nestraníci. Je možné, že předčasný konec ministrů v postkomunistických zemích je častěji způsoben jinými faktory, než v etablovaných demokracií. Bakalářská práce toto očekávání otestuje na případu České republiky a srovnání s Německem, neboť určité typy odchodů jsou typičtější a mnohem častější pro postkomunistickou zemi, než pro západní demokracie. V teoretické části stručně představí výzkum životnosti ministrů a hlavní důvody předčasných odchodů ministrů. Nadefinuje také očekávání o rozdílech v odchodech ministrů v postkomunistické zemi (České republice) a západoevropské zemi (Německu).

V praktické části identifikuje ministry, kteří ze své funkce odešli předčasně, a z dostupných zdrojů určí důvody jejich odchodu. Tyto důvody pak přiřadí pod jednotlivé typy odchodů. Na základě těchto zjištění provede srovnání českého a německého případu a určí, zda a v čem se důvody předčasného konce ministrů liší.

Zaměříme se na období pěti posledních voleb a po nich vzniklých vlád, tzn. období 2002-2017 v Německu, a 2002-2017 v České republice. Takové období umožňuje dostatečnou variabilitu stranických složení vlád v České republice i Německu.

1. Bright et al. 2015 Ministerial Importance and Survival in Government Tough at the Top. *West European Politics . 38:3, 441-454*
2. *Fettelschoss, K. N., {\& Nikolényi, C. [2009]: Learning to rule. Ministerial careers in post-communist democracies. 2009] The Selection of Ministers in Europe, Hiring and Firing. Routledge, London and New York, 204-227.*
3. *The Selection and Deselection of Political Elites Research Network. http://sedepe.net*
4. *Huber, D. John a Martinez-Gallardo, Cecilia. 2008. Replacing Cabinet Ministers: Paterns of Ministerial Stability in Parliamentary Democracies. American Political Science Review. Vol. 102, č. 2*
5. *Jäckle, Sebastian. 2013. Ministerial Turnover In The German Lands (1991-2010). Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft. č.7, str. 27-48*
6. *Svačinová, Petra. Paper Ministerial turnover in Central Europe*
7. *Dowding, Keith a Dumont, Patrick. 2009. The Selection of Ministers in Europa Hiring and Firing. Routledge*

Garantující pracoviště: Katedra politologie, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.5.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 14. 4. 2021

Považuji za svou milou povinnost poděkovat vedoucí práce Mgr. Petře Vodové, PhD. za odborné a organizační vedení při zpracování této práce.

Anotace

Práce se bude zabývat problematikou předčasného konce ministrů v České republice a Německu. Výzkumná otázka zní: Liší se důvody odchodu jednotlivých ministrů v České republice a Německu?

V rámci teorie koalic je pozornost věnována tzv. životnosti ministrů a důvodům jejich případného předčasného odchodu. Mezi ty patří např. osobní skandál, korupce související se stranou nebo financováním volební kampaně, nesouhlas s politikou strany nebo předsedou vlády, ale také kumulace s jinou funkcí, pro kterou se daný ministr rozhodl svůj rezort opustit. Etablované demokracie se od postkomunistických zemí liší nejen v délce demokratické zkušenosti či politické kultury, ale i v podobě fungování stran a způsobu obsazování ministerstev. V postkomunistických zemích se ministry častěji stávají méně zkušení politici či nestraníci. Je možné, že předčasný konec ministrů v postkomunistických zemích je častěji způsoben jinými faktory než v etablovaných demokraciích. Bakalářská práce toto očekávání otestuje na případu České republiky a srovnání s Německem, neboť určité typy odchodů jsou typičtější a mnohem častější pro postkomunistickou zemi než pro západní demokracie. V teoretické části stručně představí výzkum životnosti ministrů a hlavní důvody předčasných odchodů ministrů. Nadefinuje také očekávání o rozdílech v odchodech ministrů v postkomunistické zemi (České republice) a západoevropské zemi (Německu).
V praktické části identifikuje ministry, kteří ze své funkce odešli předčasně, a z dostupných zdrojů určí důvody jejich odchodu. Tyto důvody pak přiřadí pod jednotlivé typy odchodů. Na základě těchto zjištění provede srovnání českého a německého případu a určí, zda a v čem se důvody předčasného konce ministrů liší.

Zaměříme se na období pěti posledních voleb a po nich vzniklých vlád, tzn. období 2002-2017 v Německu, a 2002-2017 v České republice. Takové období umožňuje dostatečnou variabilitu stranických složení vlád v České republice i Německu.

Klíčová slova: Předčasné odchody, Česká republika, Německo, ministr, rezignace

Annotation

Václav, Rendl. Early turnovers of ministers in the coalition governments of the Czech Republic and Germany. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2021, 59 pp. Bachelor Thesis.

The thesis will deal with the issue of early termination of ministers in the Czech Republic and Germany. The research question is: Do the reasons for the early termination of individual ministers differ in the Czech Republic and Germany?

Within the theory of coalitions, attention is paid to the so-called longevity of ministers and the reasons for their possible early turnover. These include, for example, a personal scandal, corruption related to a party or funds an election campaign, disagrees with the party's policy or the prime minister, but also cumulation with other functions for which the minister decided to leave his department. Established democracies differ from post-communist countries not only in the course of democratic experience or political culture, but also in the form of the functioning of parties and the way of appointing a minister. In post-communist countries, the minister more often became less experienced politicians or non-party person. It is possible that the premature termination of ministers in post-communist countries is more often caused by other factors than in established democracies. The bachelor's thesis tests this expectation in the case of the Czech Republic and comparison with Germany, the following certain types of departures are typical and are often more common for a post-communist country than for Western democracy. In the theoretical part, he briefly introduces research into the longevity of ministers and the main reasons for the early departure of ministers. It will also define expectations about the differences in the departures of ministers in a post-communist country and a Western European country.

In the practical part, it identifies ministers who have left office early and determines the reasons for their departure from the available resources. These reasons are then assigned to individual types of departures. Based on these findings, it will compare the Czech

and German cases and determine whether and how the reasons for the premature end of ministers differ.

We will focus on the period of the last five elections and the governments formed after them, ie. period 2002-2017 in Germany, and 2002-2017 in the Czech Republic. Such a period allows sufficient variability of party formations of governments in the Czech Republic and Germany.

Keywords: early turnovers, Germany, Czech Republic, resignation, minister

Obsah

ÚVOD……..1

1. Teorie koalic a téma předčasného odchodu ministrů……4

2. Politické strany a jejich vztah ministrům……..5

3. Role a odpovědnost ministrů……6

4.Hlavní koncept životnosti a předčasných pádů ministrů……7

5.Efekt výměny ministra na popularitu vlády……..7

6. Délka a trvanlivost působení ministra……..……8

7. Vliv typu vlády a ministerstva na konec ministrů……9

8.1 Typologie odchodu ministrů……..……11

8.2 Nucené odchody……..12

8.2.1 Osobní přehmat……12

8.2.2 Důsledek finanční aféry napojené na vlastní podnikání……..……13

8.2.3 Důsledek finanční aféry napojené na politickou stranu……..……..13

8.2.4 Neshoda názorů mezi ministrem a premiérem……..……13

8.2.5 Politická neshoda mezi ministrem a jeho vlastní stranou……..……14

8.2.6 Ministr odchází na jinou pozici ve vládě nebo mimo ni bez osobního sporu, ale v obecném kontextu přeskupení iniciovaného předsedou vlády……..……15

8.2.7 Ministr bez kontroverze odchází na jinou vysokou pozici ve vládě nebo mimo ni z vlastní vůle……15

8.3 Nenucené odchody……..16

8.3.1. Zdravotní důvody, věk……16

9. Očekávání rozdílů mezi západoevropskými a postkomunistickými zeměmi…..……16

9.1 Konec ministrů v západních demokraciích……..18

9.2 Konec ministrů v postkomunistických státech……..……19

11. Zkoumané vlastnosti ministrů a očekávání o jejich předčasných odchodech…..…19

12. Metodologie……..……21

13. Data…..……21

14. Politický vývoj České republiky. 22
14.1 Ústavní nastavení 22
14.2 Stranický systém 22
14.3 Představení vlád ve zkoumaném období 22
15. Politický vývoj Německa 24
15.1 Ústavní nastavení 24
15.2 Stranický systém 25
15.3 Představení vlád ve zkoumaném období 25
16. Ústavní pravidla obměny ministrů v České republice a Německu 26
17. Odchody ministrů v České republice v období let 2002 - 2017 27
17.1 Vláda Vladimíra Špidly od 15. 7. 2002 do 4. 8. 2004 27
17.2 Vláda Stanislava Grosse od 4. 8. 2004 do 25. 4. 2005 29
17.3 Vláda Jiřího Paroubka od 25. 4. 2005 do 16. 8. 2006 29
17.4 První vláda Mirka Topolánka od 4. 9. 2006 do 9. 1. 2007 30
17.5 Druhá vláda Mirka Topolánka od 9. 1. 2007 do 8. 5. 2009 30
17.6 Vláda Jana Fischera od 8. 5. 2009 do 13. 7. 2010 32
17.7 Vláda Petra Nečase od 13. 7. 2010 do 10. 7. 2013 34
17.8 Vláda Jiřího Rusnoka od 10. 7. 2013 do 29. 1. 2014 37
17.9 Vláda Bohuslava Sobotky od 29. 1. 2014 do 13. 12. 2017 37
18. Odchody ministrů v Německé spolkové republice 39
18.1 Vláda Gerharda Schrödera od 22. 10. 2002 do 22. 11. 2005 39
18.2 První vláda Angely Merkelové od 22. 11. 2005 do 28. 10. 2009 39
18.3 Druhá vláda Angely Merkelové od 28. 10. 2009 do 17. 12. 2013 41
18.4 Třetí vláda Angely Merkelové od 17. 12. 2013 do 14. 3. 2018 42
19. Srovnání důvodů předčasných odchodů ministrů České republiky a Německa 44

20. Vliv politické strany na odchod ministra……46

21. Věk ministra během odchodu z úřadu……47

22. Odchod ministrů podle pohlaví……47

23. Délka působení na ministerstvu……48

24. Vliv ministerstva na odchod ministrů……49

ZÁVĚR……50

PRAMENY A LITERATURA……52

SEZNAM TABULEK……59

Úvod

V rámci teorie koalic je pozornost věnována tzv. „životnosti“ ministrů a důvodům jejich případného předčasného odchodu. Mezi ty patří např. osobní skandál, korupce související se stranou nebo financováním volební kampaně, nesouhlas s politikou strany případně s předsedou vlády, ale také kumulace s jinou funkcí, pro kterou se daný ministr rozhodl svůj rezort opustit. (SEDEPE, 2021). Není to nic neobvyklého. S předčasným odchodem politiků se setkáváme v demokraciích i v nedemokratických režimech.

Tato práce zkoumá problematiku předčasných odchodů ministrů v České republice a Německu. Česká republika a Německo mají zcela odlišnou historii i politický vývoj. Německo patří mezi etablované západní demokracie. Česká republika si prošla obdobím komunismu a je stále řazena mezi mladé demokracie. Je možné, že předčasný konec ministrů v postkomunistických zemích je častěji způsoben jinými faktory než v etablovaných demokraciích, a jednotlivé důvody odchodů se od sebe navzájem různí. Etablované demokracie se od postkomunistických zemí liší nejen v délce demokratické zkušenosti či politické kultury, ale také v podobě složení vlád. Jedním z faktorů je také fungování stran a způsob obsazování ministerstev. V postkomunistických zemích se ministry častěji stávají méně zkušení politici, což může být způsobeno tím, že většina stran je etablovaných, neboť zde vznikly po revoluci v roce 1989, mají tedy kratší dobu působení než jejich sesterské strany na Západě. Roli zde také hrají koaliční dohody a smlouvy, které jsou významným faktorem při sestavování vlády. Téměř vždy se v nich vyskytne informace, komu bude jaké ministerské portfolio přiděleno. Každý člen vlády tak musí plnit program, se kterým při vstupu do kabinetu souhlasil. Pokud jeho práce bude shledána jako neefektivní nebo se dokonce zjistí, že ministr jednal proti smlouvě, pravděpodobně to bude znamenat jeho konec (Fettelschoss & Nikolenyi, 2009, p. 216). V postkomunistických státech může být dalším důvodem také vznik zcela nové strany, která krátce po svém založení participuje ve vládě a jednotliví aktéři nemají získané dostatečné zkušenosti a předpoklady pro vládnutí, což může způsobit jejich předčasný pád. Vstup nových stran do koalic je v postkomunistickém státě jednodušší než v Německu. Je to důsledek nastavení stranického systému. V Německu je stranický systém uzavřenější a nové strany do vlád v posledních dvou dekádách nevstupovaly.

V práci jsou zkoumány rozdíly v důvodech předčasných odchodů v ČR a Německu. Státy spolu z geografického hlediska sousedí, mají společné hranice. Přesto v obou zemích přechod k demokracii proběhl za zcela odlišných podmínek. Německo bylo po druhé světové válce rozděleno na dva státy, jeden západní, druhý východní s komunistickým režimem. Po pádu železné opony došlo ke sjednocení. Ústava západní strany státu začala platit pro celou zemi. Česká republika byla celou dobu pod sférou východního vlivu. Demokracie musela být nově etablována.

Výzkumná otázka zní: Liší se důvody odchodu jednotlivých ministrů v České republice a Německu?

Zaměříme se na období pěti posledních voleb a po nich vzniklých vlád, tzn. období 2002-2018 v Německu, a 2002-2017 v České republice. Takové období umožňuje dostatečnou variabilitu stranických složení vlád v České republice i Německu.

V teoretické kapitole se nejprve zabývám teorií koalic a tématem předčasného odchodu ministrů. Dále popisuji roli a funkci ministrů, koncepci životnosti a pádů, délku a trvanlivost jejich působení, následně typ vlády a vliv a jejich popularitu. Poté konkretizuji jednotlivé typy předčasných odchodů.

V bakalářské práci je aplikována typologie předčasných odchodů ministrů Keitha Dowdinga a Patricka Dumonta. Očekávání o odlišném trendu v důvodech předčasných odchodů otestuji na případu České republiky ve srovnání s Německem, neboť určité typy odchodů mohou být typičtější a mnohem častější pro postkomunistickou zemi, než pro západní demokracie. V teoretické části stručně představím výzkum životnosti ministrů a hlavní důvody předčasných odchodů ministrů. Nadefinuji také očekávání o rozdílech v odchodech ministrů v postkomunistické zemi (České republice) a západoevropské zemi (Německu). Tyto důvody pak přiřadím pod jednotlivé typy odchodů.

Na závěr teoretické části jsou nastíněna ústavní pravidla pro jednotlivé odchody ministrů v obou zemích, dále očekávání o odlišnostech v jednotlivých rezignacích. V analytické části identifikuji ministry, kteří ze své funkce odešli předčasně a z dostupných zdrojů určím důvody jejich odchodu. Na základě těchto zjištění provedu srovnání českého a německého případu a určím, zda a v čem se důvody předčasného konce ministrů liší. Zajímat mě bude věk, délka působení, pohlaví a další oblasti, které nadefinuji z teorie. Také hlavní ministerstva a jak často z nich odcházeli politici. Součástí je komparace rozdílu mezi západními demokraciemi a zeměmi bývalého východního bloku. Svá očekávání srovnám a zjistím, zda se potvrdí.

1. Teorie koalic a téma předčasného odchodu ministrů

Jednou z výzkumných oblastí, které se politická věda věnuje, je teorie koalic. Navazuje na teorii her. Je zaměřena na situace, ve kterých ve hře participují minimálně tři hráči. K nejčastějším tématům ve výzkumu koalic patří studium situací, které doprovázejí formování vlád v parlamentních demokraciích a její následné fungování. Koalicí je chápán subjekt, který tvoří minimálně dvě strany a koaliční vyjednávání je bráno jako hra. Cílem je vytvoření potřebné většiny v parlamentu, aby bylo následně možné prosazovat tvorbu zákonů a vládního programu (Říchová, 2000, p. 119). Důležitou roli při formování vlády, ale také při provádění změn a jejím složení hraje Ústava a jí podřízené zákony, které jsou v každém státě jasně stanovené a definované. Tato ústavní pravidla určují základní rámec pravidel pro danou hru. Zde je stanoveno, kdo a za jakých podmínek jmenuje předsedu a členy vlády, v jakých termínech musí být tyto věci splněny, a jak probíhá celý proces (Balík & Havlík, 2011, pp. 11-12). Patří sem také pravidla výměny či odchodu jednotlivých ministrů. Pokud dojde k výměně, má to dopad na celkové fungování vlády, ale také na její popularitu, jak zmiňuji v kapitole níže.

Teorie koalic se také věnuje tématu předčasného odchodu ministrů. Toto téma bývává spíše zanedbáváno, nicméně je důležité jej zkoumat a zabývat se jím. Doba, po kterou ministr zastává úřad se nemusí shodovat s celkovou dobou působení kabinetu jako celku. Vlády se mění, také jejich stranické složení se může změnit. Důležitou úlohu v kabinetu hrají aktéři, tedy konkrétní ministři, kteří mohou skončit předčasně či vypršením mandátu, nebo se objevit v dalších vládách. Buď mohou zastávat stejný rezort nebo zcela jiný, záleží na jejich kompetenci a politické situaci po volbách (Dumont & Verzichelli, 2014, p. 459).

2. Politické strany a jejich vztah k ministrům

Většina osob, které chtějí nějakým způsobem ovlivnit veřejný život a dění kolem sebe, se sdružuje v politických stranách nebo hnutích. V podstatě však jde o registrovanou organizaci, ve které se shromažďují osoby s podobnými myšlenkami a názory. Jejich cílem je získat přístup k rozhodování, tedy politické moci, k čemu jim napomohou volby (Říchová, 2012, pp. 87-89). Politické strany pak pořádají různé semináře či školení pro své členy, jak by se osoba usilující o politické funkce měla chovat, aby si získala přízeň voličů. Když získají potřebné procento hlasů, mohou se ucházet o místa ve vládě, podle toho, jak dopadnou volby. Z těchto politických stran jsou následně vybíráni ministři, kteří vládnou. Důležité tedy je, aby strana měla koaliční potenciál, tzn. aby se dostala do vlády. Jako příklad lze uvést německou FDP, jenž patří mezi menší strany v stranickém systému, byla však schopna prosadit své členy do vlády (Říchová, 2012, p. 101). Když osoba pověřená sestavením vlády vybírá, koho si do kabinetu vezme a koho ne, přihlíží k faktu, aby ho obsadila osobami, které budou vzájemně spolupracovat. Jejich následná práce by pak měla být efektivní, přínosná pro společnost i celou vládní koalici (Dowding & Dumont, 2009, p. 2). Dále hraje významnou roli zkušenost a stranická minulost ministrů. Jsou politici, kteří se dostali do parlamentu poprvé a rovnou získali místo ve vládě. Většina osob má však už delší politickou praxi a působení z dřívější doby na nižších úrovních, jako je třeba komunální politika, krajské zastupitelstvo nebo v případě Německa vláda v jedné ze spolkových zemí (Fischer & Kaiser, 2009, p. 29).

3. Role a odpovědnost ministrů

K práci ministra patří informovat obyvatelstvo o rozhodnutích, která jsou v rámci rezortu prováděna, dále příprava legislativy, účast na rozhodování vlády atd. Jsou státy, kde lze za pomoci zákonných metod odvolat jednotlivé členy kabinetu, v ČR ani Německu to však nejde. Pokud nastane situace, kdy člen vlády udělá chybu a není schopen čelit následkům, kabinet jako celek může vyvodit důsledky a požadovat demisi. Dále také dochází k situacím, kdy je navrhnuta rozprava o práci ministra, která následně může způsobit jeho pád. Zde hovoříme o individuální odpovědnosti. Ministr tak tedy může skončit prostřednictvím hlasování o nedůvěře, které je iniciováno parlamentem. Typickým prvkem pro zastupitelskou demokracii je také kolektivní odpovědnost. Po vytvoření je vláda povinna předstoupit před parlament a požádat ho o důvěru. Pokud ji získá, bez problému vládne. Časem ale může buď parlament nebo samotná vláda iniciovat opětovné hlasování o důvěře, které může následně ukončit její působnost, neboť je jí vyslovena nedůvěra. Zde se jedná o odpovědnost kolektivní (CEVRO, 2021). Sám premiér si dobře hlídá práci svých a koaličních ministrů. V teorii je chápán jako ředitel, který dohlíží na činnost svých podřízených. Složitý vztah může nastat mezi samotnými členy vlády. Každý ministr by měl plnit vládní program, který byl vytyčen na začátku funkčního období. Pokud začne prosazovat politiku své strany a odchyluje se tak od plnění společných cílů, může docházet k neshodám. Protože je práce ministrů důkladně sledována, může z různých důvodů dojít k předčasnému odvolání. Další roli hraje kontrola ústavnosti prostřednictvím soudů, ale také médií, jejichž zástupci dohlížejí na činnost jednotlivých ministrů. Každý ministr by měl plnit vládní program a implementovat politiku v rámci koaličního programu a dohody. Mělo by se tak dít v souladu se zákony platnými v daném státu (Dowding & Dumont, 2009, pp. 1-2).

4. Hlavní koncept životnosti a předčasných pádů ministrů

Při obsazování jednotlivých vládních postů je důležité zohlednit výběr osoby, která daný rezort povede. Ministr by pak měl setrvat ve funkci dostatečně dlouho, aby byl schopen odvádět efektivní práci. Pokud ministr skončí dříve, aniž by dostal příležitost výrazným způsobem ovlivnit chod ministerstva, bude následně složité pro celou vládní koalici provádět a implementovat vytyčený politický program. Pokud by docházelo k příliš častým změnám ve vedení rezortů, bylo by složitější pro jednotlivé politické subjekty prosadit plnění volebního programu (Huber & Martinez-Gallardo, 2008, p. 169). Snahou každé vlády by tedy mělo být, aby se u moci udržela co nejdéle a byla tak schopna plnit sliby, které před volbami dala voličům. Ministr by měl ve svém úřadě působit dostatečně dlouho, aby prosadil jednotlivé změny, které mu přísluší v rámci jeho kompetencí v souladu s vládním programem.

5. Efekt výměny ministra na popularitu vlády

Každá vláda, která vzešla ze svobodných voleb, se zajímá, jak je vnímána veřejností. K tomu jí nejčastěji slouží průzkumy veřejného mínění, které se v každé zemi prostřednictvím různých institucí provádí. Vlády nerady podnikají kroky, které by zhoršily její oblíbenost mezi voliči v dlouhodobém kontextu. Pokud ministr při výkonu funkce v nějakém směru selhává, jeho výměna pravděpodobně má dopad na celkovou popularitu vlády (Devan & Dowding, 2005, p. 46). Při vzniku vládní krize její oblíbenost obvykle klesá. V případě vzniku konkrétního problému, mohou být příčiny svedeny na konkrétního ministra nebo ministerstva. Následně jsou na něj uvaleny sankce nebo je zcela vyměněn, což odvrátí kritiku kabinetu jako celku a zůstane tak bez výrazné ztráty na popularitě. Předčasný odchod ministra je obvykle spojen se snahou zvýšit oblíbenost vlády, aby tak zaniklo negativní hodnocení voličů (Devan & Dowding, 2005, pp. 46-47). Efektivní výměna by tedy měla mít pozitivní vliv na vládnutí. Pokud se vláda těší vysoké popularitě, hraje ministerské portfolio méně důležitou roli k přežití ministra. Premiér pak má více prostoru, pokud chce provést personální změnu, díky které může také vy-

střídat prominentního ministra. Nikdy by ale nemělo docházet k případům, kdy následkem výměny výrazným způsobem klesne popularita vlády (Hansen, 2013, p. 228).

V rámci předčasného konce ministra je důležité zkoumat jaký rezort vedl a jaký byl jeho věk při odchodu, neboť to jsou faktory, které jsou pro výkon funkce klíčové. Ty se pak mohou projevit během krize, která zemi provází a ministr tak musí na danou situaci reagovat. Starší ministr pravděpodobně disponuje více zkušenostmi než mladší, a může tak dosáhnout rychlejšího či efektivnějšího řešení nastalé situace. Nejdůležitější ministerstva pak potřebují schopné lidi, kteří dokáží čelit problémům. Pokud se ukáže, že v takto významných pozicích politik selhává, pravděpodobně dojde k jeho výměně.
Následná výměna by do dané funkce měla dosadit kompetentnější osobu, nejlépe odborníka s potřebným vzděláním a zkušenostmi, který si dokáže poradit s aktuálními problémy a krizemi a zvládne je efektivně řešit.

6. Délka a trvanlivost působení ministra

Teorie se také věnuje problému délky a trvanlivosti ministerského působení. Délka nám označuje samotný časový horizont, ve kterém ministr fakticky vykonává svůj úřad. Je to tedy empirický fakt. Trvanlivost značí spíše termín z teorie, který je určen faktory působícími na ministerskou dobu (Fischer et al., 2012, p. 507).

Trvanlivost jednotlivých ministrů je ovlivněna jejich předpoklady pro výkon funkce. Délku mohla ovlivnit například nějaká krize, která zrovna zemi zasáhla. Toto také souvisí s celkovou sílou vlády. Věk, rezorty, ale také psychické předpoklady jednotlivých ministrů mohou mít vliv na celkový spád událostí (Fischer et al., 2012, p. 507). Ministerské pozice je proto vhodnější obsadit kandidáty, kteří jsou politicky zkušení, mají dostatečnou praxi a potřebné vzdělání k vedení rezortu.

Existuje několik důvodů, proč politik ze své funkce odchází. Vláda může skončit jako celek. Každý jednotlivec v tom případě končí s celým kabinetem. Důležitým ovlivňujícím faktorem je také role politických stran. Pokud se strana rozhodne koalici opustit, bude to mít pochopitelně následek na působení každého ministra, který bude nucen z vlády se svou stranou odejít. Ministři mohou rezignovat také sami nebo ze zcela osobních důvodů, jako je například odchod do důchodu. Z výše uvedeného nám plyne, že v mnoha případech o samotném odchodu nerozhodují pouze samotní ministři. Jsou zde celkem tři faktory, které mohou ovlivnit délku působení. Je to předseda vlády, ministrova strana a sám ministr (Bright et al., 2015, pp. 442-443). Jedná se tedy buď o rozhodnutí kolektivu či samostatné osoby.

Jsou ministři, kteří ve své funkci setrvají až do konce volebního období a pokud ve volbách strana uspěje, mohou ve své funkci působit i v další éře vládnutí, případně vést jiný rezort. Naproti tomu jsou zde politici, kteří odejdou a jsou nahrazeni někým jiným. V práci se zabývám odchodem jednotlivců, který nesouvisí s pádem celé vlády, ale pouze s předčasnými odchody.

7. Vliv typu vlády a ministerstva na konec ministrů

Práce každého ministra je ovlivněna prostředím, ve kterém se pohybuje, a výběrem rezortu, pro který pracuje. Pro ministrovu životnost je důležitá role premiéra, který má vliv na jmenování, ale také odvolání členů svého kabinetu. Země, které mají dlouhodobou tradici koaličního vládnutí v demokratickém systému mohou mít zcela jiné předpoklady pro vládní působení jednotlivých ministrů, jejich délku a případný předčasný konec, než postkomunistické státy. V České republice vznikaly ve sledovaném období vícestranické koalice, v Německu dvoustranické či přímo velké koalice (Fettelschoss & Nikolenyi, 2009, p. 212). V obou zemích je tedy vzhledem k výskytu koaličních vlád celý proces přeskupení kabinetu mnohem složitější, než ve Velké Británii nebo ve státech, kde se vyskytují většinové vlády. Ve vládě jednobarevné, kde má předseda vlády vetší vliv a nemusí se o moc dělit s jinou stranou, je změna jednodušší (Jäckle, 2013, p.

29). U koaličních vlád je menší pravděpodobnost personální změny, neboť se premiér o přeskupení kabinetu musí radit s koaličními partnery, kteří musí s výměnou souhlasit. Výměna člena kabinetu tak může hrát zásadní roli při její stabilitě. Také záleží, zda se jedná o vládu většinovou nebo menšinovou. Při zkoumání jednotlivých odchodů je tedy třeba určit, o který typ vlády se jedná. Při jednotlivých odchodech, kterým se v práci věnuji, budu zkoumat, zda se jednalo o vládu většinovou nebo menšinovou. Menšinová vláda je zranitelnější ve vztahu k opozici, proto musí více dbát na práci svých ministrů, a spíše je vymění. Riziko opuštění ministra z koaličního kabinetu je asi o 40 procent nižší, než když je moc držena v rukou jednoho aktéra (Huber & Martinez-Gallardo, 2008, pp. 175-177). Je tedy více pravděpodobné, že premiér odvolá spíše svého ministra než ministra koaličního partnera.

Významný faktor hraje nejenom stranické složení, ale také rezort působnosti. Pokud se jedná o nejdůležitější ministerstva, která mají největší vliv, pravděpodobnost odvolání zde klesá. Ministr si spíše udrží funkci na ministerstvu financí, než na nějakém méně významném (Hansen 2013, p. 231). S udržením funkce tedy souvisí portfolio ministra. Mezi nejdůležitější se řadí rezort financí, zahraničních věci a vnitra. Nižší význam pak má například kultura (Druckman & Roberts, 2008, p. 111). Na klíčové pozice jsou spíše obsazováni zkušené osoby než někdo, kdo je naprostým nováčkem.

Je logické, že si každý jednotlivec bude dávat pozor na to, aby neudělal nějakou chybu nebo osobní přehmat, který by pak mohl vést k jeho pádu, zejména, pokud je držitelem významné pozice. Existují různé důvody, kterým se věnuji níže.

8.1 Typologie odchodu ministrů

K pochopení celého zkoumaného problému nám pomůže již vypracovaná typologie, která se zabývá samotným předčasným odchodem ministrů a rozděluje je do různých kategorií. Budu postupovat podle principu Keitha Dowdinga a Patricka Dumonta, kteří se ve svých pracích věnují tomuto tématu dle následujícího vzorce: nejprve nadefinují ústavní mechanismy a nastavení v jednotlivých zemích, a poté se věnují samotným problémům. V mém případě to bude zkoumání příčin předčasného odchodu ministrů výše uvedených zemí za určité období (Dowding & Dumont, 2015).

Než se začaly zkoumat předčasné odchody, které souvisely s rezignací ministra, vzniklo několik studií, které si kladly za cíl zjistit, jaké aspekty napomáhají k trvání ministerského působení. Bezpočet studií se rovněž zaměřuje na institucionální a strukturální stránky, které tvoří zásadní předpoklady pro odchod (Fischer et al, 2012, p. 506). Konec ve vládním působení je buď nucený nebo nevynucený. Každý z obou zmíněných typů tak má zcela jiný dopad na život vlády. *„Ministři opouštějí vládu z různých důvodů. Dramatické rezignace nad sexuálními nebo finančními skandály nebo nad politickými neshodami jsou ty, které vedou na titulní stránky novin, ale většina ministrů končí svou kariéru buď přeskupením, nebo po pádu vlády."* (Berlinski et al., 2007, pp. 246).

V práci se zabývám pouze odchody, které jsou individuální a nesouvisí s koncem strany z vlády. Po prozkoumání každého odchodu nadefinuji, zda šlo o odchod nucený nebo nenucený. Dále ho podle zjištěných faktů přiřadím k jednotlivým typům, které jsou dostupné na webové stránce, která se tomuto tématu věnuje - Selection and Deselection of Political Elites (SEDEPE, 2021).

8.2 Nucené odchody ministrů

Nucený odchod ministra patří mezi nejdramatičtější. Dochází k němu za situace, kdy není zcela v plánu premiéra, aby byl ministr z funkce odvolán, ale přesto raději o rezignaci požádá samotného ministra, aby tak touto cestou předešel skandálu, který by mohl být odhalen. K vynucenému odchodu může dojít také v případě, kdy panuje nesouhlas člena vlády s vládní politikou nebo se projeví střet zájmů (Dowding et al., 2009, p. 12). Odchod může být také nekonfliktní, třeba přechod na jinou pozici po dohodě či z vlastního rozhodnutí nebo konfliktní, kdy se ministr nedohodne s premiérem či vlastní stranou.

8.2.1 Osobní přehmat

Jelikož je jasné, že je každý politik ze své funkce odpovědný svým voličům, neboť mu dali prostor pro jeho mandát prostřednictvím voleb, bude pod tlakem neustálé kontroly. Záleží na tom, jak moc je občanská společnost aktivní. Nemusí to být však pouze ona. V demokratických systémech je veliké množství investigativních novinářů, kteří se zaměřují na práci jednotlivých zákonodárců. Pokud přijdou na nějakou nekalou praktiku, které se dopustí nebo spáchá nějaký prohřešek, hned na to upozorní prostřednictvím médií. V takovýchto případech pak většinou jednotlivý ministr musí skutek zdůvodnit a často z něho vyvodit následky.

Patří sem také následky sexuálního skandálu a osobního obtěžování. Mnoho politiků je v současné době obviněno či nařčeno z obtěžování vůči druhému pohlaví. Nemusí se jednat o přítomnost, většina případů se odehrála spíše v minulosti. Aféra tak vyjde na povrch, když je daný politik ve svém úřadu. Je však potřeba brát na zřetel pravdivost. Někdy to může být záminka zcela vykonstruovaná a nemusí se zakládat na pravdě. Může se jednat o taktický krok opozice či nějakého odpůrce daného ministra.

8.2.2 Důsledek finanční aféry napojené na vlastní podnikání

Neméně výrazným aspektem k dřívějšímu odchodu z moci výkonné je často finanční kauza. Mnohokrát se jedná o střet zájmu nebo napojení na různé podnikatelské kruhy. V Německu je například hned v Ústavě stanoveno, že spolkový ministr nesmí mít žádný jiný příjem z podnikatelské činnosti, být v jiné placené funkci nebo být ve vedení firmy (Grundgesetz für die Budnesrepublik Deutschland, 1949, Art 66). Mnohokrát je právě ovlivnění veřejných zakázek a kontrola nad udělováním dotací motivační aspekt ke vstupu do politiky pro podnikatele. Dochází pak k neférovému rozhodování, které vede k obohacení určitých osob či firem.

8.2.3 Důsledek finanční aféry napojené na politickou stranu

Skandál se však nemusí týkat aktivit osobních, ale může být napojen na financování strany. Rozhodně není čestné, pokud jsou peníze určené k volební kampani získané podvodem. Strana, která se podílí na vládě má rozhodně větší vliv a moc ke kontrole financí, obzvlášť, pokud má post ministra financí. Mnohokrát je prokázán finanční podvod nebo také příliš velká částka odměny, která je udělena za pracovní výkony jednotlivým osobám. Nemělo by docházet k situacím, kdy jsou poslanci upláceni. Pokud se to náhodou projeví, často je následkem trestní stíhání jednotlivých zákonodárců. Korupce je také častým heslem a mottem během volební kampaně pro různé kandidující subjekty.

8.2.4 Neshoda názorů mezi ministrem a premiérem

Často dochází k nějakému konfliktu či roztržce mezi ministrem a předsedou vlády. Ministři tak skončí ve svých funkcích, aby dostali premiéra do nepříjemné situace. Činí tak ve chvíli, kdy to přinese politické body pro jejich stranu. Vyvolají tím předčasné volby, ze kterých jejich strana následně profituje. Může to být ale naopak, protože voliči vytuší

politickou hru, ve které jde spíše o přístup k moci, než o blaho národa. Pak je na premiérovi, aby takticky přeskupil složení kabinetu a mohl tak dovládnout v řádném termínu (Dowding & Dumont, 2009, p. 11). Další faktor představují věci týkající se neshod v jednotlivých agendách, neschopnost rozhodovat, nedostatečná kompetence k danému úřadu, nejednota názorů, ale také špatná komunikace mezi premiérem a ministrem. Jedním z důvodů je rovněž stopa, kterou po sobě zanechá na ministerstvu příštím nástupcům, ale patří sem také mínění samotné veřejnosti. Zákon, který se mu nezamlouvá, ale premiérovi ano, tak projde, ale on nechce být jeho součástí. Dále může být důvodem výše rozpočtu pro ministerstvo. Pokud dojde k rozepři mezi ministrem a předsedou jeho strany, který je zároveň premiérem, řadím tyto odchody mezi neshodu ministra a premiéra.

8.2.5 Politická neshoda mezi ministrem a jeho vlastní stranou

Vždy je pro vládní koalici důležité, aby ministr jednal v souladu s programem vlády, ale také strany. Pokud nepracuje v zájmu politického subjektu, jehož je členem, ale jedná spíše ve svém vlastním zájmu, bude na něj pravděpodobně vyvíjen nátlak, aby vládu opustil (Dowding & Dumont, 2009, p. 14). Aby se předešlo takovýmto situacím, tak se poslanci, ale i ministři, kteří jsou členy nějakých stran, sdružují v poslaneckých klubech. Pokud se ale daný člen kabinetu vymkne názorům strany a nejedná v souladu s programem, který ve volbách prosazoval, je zcela logické, že na něj bude z určité strany vyvíjen tlak a dokonce pak může dojít k jeho vyloučení z mateřské strany. Ukončení členství však nemusí být proces, který se děje pouze u vyšších funkcionářů, zcela běžně se to stává i u řadových poslanců. Otázkou pak je, jestli má takovýto ministr ještě dostatečnou sílu a respekt k prosazování svých idejí a určitý prostor k uplatňování své politiky. Ministr také nemusí souhlasit se svými kolegy. Toto bývá častým důvodem k dřívějšímu opuštění kabinetu. Na straně druhé je také přístup předsedy vlády k danému problému, který hraje velice významnou roli. Stranické vedení, ale i řadoví poslanci mohou vyjádřit nesouhlas s chováním svého ministra, což může přispět k následnému pádu.

8.2.6 Ministr odchází na jinou pozici ve vládě nebo mimo ni bez osobního sporu, ale v obecném kontextu přeskupení iniciovaného předsedou vlády

Toto je méně kontroverznější odchod ministra nebo spíše přestup na jinou funkci. Zde není příčinou nějaký skandál, korupce, ani žádný jiný osobní prohřešek, nýbrž výměna pozice. Nejde tak o situaci s negativním dopadem na popularitu vlády, právě naopak, premiér tak činí, aby se oblíbenost kabinetu zvýšila. Tato situace nastane, když plánuje personální změnu ve složení kabinetu. Pak je tento postup zcela logický a na místě. Dalším příkladem může být obsazení funkce na nadnárodní úrovni či v nějaké světové nebo evropské instituci. Pokud je ona osoba posouzena jako dostatečně kompetentní, může být nominantem na funkci eurokomisaře. Je zde zcela jistě nespočet možností, pro které může být rozhodnuto o výměně ministra, aniž by se jednalo o negativním aspektu.

8.2.7 Ministr bez kontroverze odchází na jinou vysokou pozici ve vládě nebo mimo ni z vlastní vůle

Tento případ se může objevit v průběhu řádného vládnutí kabinetu. Často se ministrovi naskytne lepší pracovní příležitost nebo jiná funkce, která je s nynější neslučitelná, proto z vlády odejde, protože o ni usiloval. Nejde o nic špatného nebo pro profesní život neobvyklého, děje se tak celkem často. Jako příklad můžeme uvést pozici soudce. Ministr může být jmenován ústavním soudcem, následně zde má mnohem delší dobu působnosti, než ve vládě. Častým důvodem je ale také pracovní příležitost v soukromém sektoru, protože se může jednat o práci méně náročnou a zodpovědnou. Každý přesun na jinou pozici by však neměl být v rozporu s jinou funkcí. Záleží na okolnostech odchodu. Pokud odchází skutečně z vlastní vůle, nemusí se vždy jednat o odchod nucený, záleží opět na okolnostech, které předcházejí samotné rezignaci.

8.3 Nenucené odchody ministrů

8.3.1 Zdravotní důvody, věk

Stáří je významným faktorem během vykonávání mandátu, neboť může nastat situace, kdy nebude práce zcela dobře odváděna. Velký význam má také zdravotní stav, který je často právě důvodem k odchodu. Rovněž zde důležitý aspekt hraje osobnost a aktuální politická situace a nálada v zemi. Někdy může být ministr jmenován na základě kompromisu mezi politickými stranami, aniž by bylo přihlíženo ke zkušenostem a věku. Může nastat situace, kdy se ministrem stane osoba, o které premiér ví, že mu bude zcela loajální a nebude během mandátu působit potíže v prosazování zákonů. V každém případě by měla být brána zřetel na zdravotní stav při sestavování kabinetu, aby se předešlo zbytečným problémům. Starší ministři mohou na svou funkci rezignovat, protože už chtějí jít do důchodu nebo si uvědomí, že se vláda odtrhla od původních principů, kvůli kterým ministr do funkce šel. Objevují se také případy, kdy byl člen kabinetu příliš mladý a do funkce se vrátil poté, co projevil ideologický a politický potenciál (Dowding & Dumont, 2009, p. 14)

9. Očekávání rozdílů mezi západoevropskými a postkomunistickými zeměmi

Způsob předčasného konce ministra se může v každé zemi lišit, ale příčiny jsou zpravidla obdobné. Země západní Evropy mají větší zkušenost s férovou politickou soutěží a demokratickým systémem. Je zde větší pravděpodobnost soutěže tradičních politických uskupení, která mají dlouhou dobu své existence a střídají se u vlády podle výsledku voleb. Etablované politické strany mají ustálenou stranickou hierarchii, různé experty a poradce, pořádají potřebná školení a besedy s bývalými funkcionáři, kteří jim radí v různorodých otázkách. Politické strany, které jsou v daných státech zastoupeny v parlamentu delší dobu, typickým příkladem je Německo, mají větší zkušenosti než strana, která byla zvolena poprvé a rovnou participuje na vládě. S touto zkušeností se setkaly mnohé státy, kde se po pádu železné opony konaly po dlouhé době svobodné volby a k

moci se tak dostaly zcela nová opoziční hnutí, ze kterých se později rozvinuly mnohdy nové politické strany. Neměly tedy zkušenost s vládnutím, což má pravděpodobně vliv na vybírání kandidátů do funkcí, obsazování ministerstev a také následný předčasný konec ministrů. Na základě takovýchto skutečností lze předpokládat, že se v postkomunistické zemí budou ministři střídat častěji (Stojarová et al, 2007, p. 29).

Další aspekt tvoří ministrova předchozí politická minulost. V postkomunistických zemích budou spíše končit ministři nových parlamentních stran, protože nemají žádné zkušenosti v předchozím vládním působení. Ministři, kteří jsou do daných funkcí vybíráni a jsou v politice zcela noví, se mohou častěji dopustit chyb, protože strana nemá s vládnutím dlouhodobou zkušenost. Naopak ti politici, co mají za sebou politickou minulost a následně se dostali do vlády, mají větší pravděpodobnost, že se udrží u moci déle než někdo, kdo se do kabinetu dostal jako nový (Berlinski et al, 2007, p. 248). V případě Německa je kariéra politiků založena spíše na dlouhé době působnosti jednotlivých osob. Začíná na nižší úrovni, poté postupuje a vrcholným postem, který může získat, je právě místo ve federální vládě v Berlíně. Německému kancléři je dokonce jeho, ale i koaliční stranou doporučeno, aby při výběru ministra zohlednil jeho předchozí působení na regionální úrovni, tedy v jedné ze spolkových zemí. V rámci stabilizace je toto lepší způsob, jak si zajistit hladký průběh vládnutí (Fischer & Kaiser, 2009, p. 36). Strana, která vybírá členy vlády, si tak do této funkce prosadí člena, který bude svou práci vykonávat dobře a bez zbytečných chyb. V politickém prostředí se už umí pohybovat a jeho reakce na vzniklé problémy bude pravděpodobně promyšlenější než u osob, kteří se s tím nikdy před tím nesetkaly (Fischer & Kaiser, 2009, p.29). Také si myslím, že se bude lišit odchod podle typu ministerstva. V Německu budou politici prověřenější a tudíž budou z klíčových rezortů méně odcházet po osobní kontroverzi, než tomu bude v ČR.

9.1 Konec ministrů v západních demokraciích

V demokraciích západního typu není dřívější konec nic neobvyklého. Máme zde ale jistý rozdíl, který se vyskytuje mezi jednotlivými státy. Někde je spíše běžné, že málokdy dojde k výměně jednotlivých členů z vládnoucího kabinetu, jinde je to běžnější. V západních demokraciích se vyskytuje zhruba třetina ukončení v rámci předčasného odchodu. Zajímavé je, že se tak děje mnohem častěji v Rakousku, kde se křivka pohybuje okolo 62 procent, oproti Irsku, kde se průměr vyskytuje pouze na 11 procentech (Huber & Martinez-Gallardo, 2008, p. 171). Bude důležité zjistit, jaký je nejčastější důvod předčasného konce.

Nyní se zaměřím na samotné Německo, protože se mu v analytické části budu blíže věnovat a zjišťovat jednotlivé příčiny. V podobném časovém horizontu, který zkoumám, vypracoval Sebastian Jäckle studii, ve které se zabývá předčasným odchodem ministrů přímo v Německu v jednotlivých spolkových zemích v letech 1991-2010. Vyskytl se zde případ jednoho úmrtí. Dalším důvodem pro odchod byla lepší pracovní příležitost v soukromém sektoru nebo lepší politická pozice. Rezignace se také konaly ze zdravotních důvodů. Osobní skandály a přehmaty činily okolo 10 procent (Jäckle, 2013, p. 32). Na federální úrovni se jedná o podobnou situaci, kdy vládne jedna strana delší dobu, protože již od roku 2005 se u moci drží velká koalice CDU/CSU vždy s jedním koaličním partnerem. Také zjistím, zda odcházeli ministři z federální vlády kvůli lepší pozici, jak je tomu ve spolkových zemích, nebo spíše z důvodu nějaké aféry.

V letech 1949-2007 proběhlo v Německu na federální úrovni celkem 57 předčasných odchodů, což jev takto dlouhém období relativně málo. Celkem deset nucených rezignací, které způsobila nějaká aféra, proběhla v rozmezí let 1990-2002. Pět z nich se konalo za první vlády Gerharda Schrödera, což bylo pravděpodobně způsobeno tím, že se ve vládě poprvé za svou existenci vyskytli Zelení (Fischer & Kaiser, 2009, p. 34). Předpokládám tedy, že v případě druhé vlády SPD a Zelených nebude odcházet dříve tolik ministrů a to bude platit také v případě dalších vládních koalic s Angelou Merkelovou, protože ty už mají s vládnutím dlouhodobé zkušenosti.

9.2 Konec ministrů v postkomunistických státech

Ve státech, které si prošly tranzicí a následným procesem demokratizace dochází také k předčasným odchodům ministrů. Nejčastějším případem pro zanechání úřadu ministra v letech 1990-2007, tedy opět v podobném časovém rozmezí, kterým se zabývám já, je celkový předčasný pád celé vlády, což činí přes 80 procent. Přibližně kolem 19 procent odejde předčasně, aniž by končila celá vláda. Nejčastější se tak děje v důsledku, kdy kolegové vyjádří nespokojenost s prací ministra (6,6 procenta), rekombinace kabinetu (5,3 procenta), pod příčkou 5 procent se umístil například skandál, přehmat, osobní důvody či nespokojenost. Zde se nejvýše umístily skandály (3,4 procenta) (Fettelschoss & Nikolényi, 2009, pp. 220-221). V analýze toto otestuji na případu České republiky a budu zkoumat, zda se jednalo o stejné příčiny.

Jedním z fenoménů, který se objevil třeba konkrétně v případu České republiky je, že odcházeli často osoby bez politické příslušnosti. To je zajisté klíčový aspekt během rozhodování ministra. Ten tak necítí povinnost vůči své straně, do které by se zařadil a skončí spíše než někdo, kdo si prošel volebním procesem a vnitrostranickými nominacemi. Rezignace, které zde probíhají budou souviset spíše s osobními přehmaty, kvůli nedostatku zkušeností a odlišnému fungování stran, nebo korupcí, dále také s různými neshodami mezi aktéry, kteří se podílí na moci výkonné.

11. Zkoumané vlastnosti ministrů a očekávání o jejich předčasných odchodech

V analytické části mě budou zajímat tyto vlastnosti, podle kterých provedu analýzu - stranickost ministrů, věk, pohlaví, také průměrná délka působnosti a důležitost ministerstva. Předpokládám, že v České republice odejdou ministři dříve spíše nuceně a kvůli konfliktu. Rezignace, které zde probíhají budou souviset s osobními přehmaty nebo korupcí, dále také s různými neshodami mezi aktéry, kteří se podílí na moci výkonné. V Německu mají strany dlouhou demokratickou zkušenost a tradici. To znamená, že zde k dřívějšímu odchodu dojde častěji spíše z důvodu lepší pracovní příležitosti nebo pře-

chodu na pozici mimo vládu, například v parlamentu nebo do jedné z institucí Evropské unie. Jako příklad lze uvést Frank-Waltera Steinmeiera, který byl zvolen spolkovým prezidentem nebo Wolfganga Schäubleho, kterého zvolili zákonodárci jako předsedu sněmu (Deutscher Bundestag, 2021). Věk je také významný, neboť se dá předpokládat, že starší ministři budou končit spíše méně častěji. Jsou politicky více zkušenější a mají více praxe z výkonu ve svých předchozích funkcích. Také jejich důvody budou spíše nekonfliktní nebo se rozhodnou odejít do důchodu. Mladší vládní členové budou končit, dle mých očekávání, častěji. Mezi zkušené a starší členy vlády budu počítat osoby, kterým je 40 let a výš, protože si myslím, že toto už je věk, ve kterém se dají nasbírat mnohé zkušenosti. Také předpokládám, že v Česku budou končit ministři předčasně mnohem více, protože jsou zde, ve většině případů, koaliční vlády složené ze tři stran, oproti v Německu, což souvisí také s nastaveným stranickým systémem a výběrem kandidátů na post ministra. V ČR se vyskytlo ve vládách velké množství ministrů, kteří byli nestraníky. V Německu se to nestalo ani jednou. Proto usuzuji, že ministr bez stranické příslušnosti odejde dříve a spíše konfliktně, neboť nebude vázán politickým programem strany a bude se tak snažit prosazovat své vlastní nápady a myšlenky, což bude mít za důsledek nespokojenost ze strany premiéra či vládních kolegů. Dále porovnám, kolik odešlo žen a mužů. Ministryně, dle mého názoru, budou končit méně, než muži. Důvody budou spíše nekontroverzní, jako přestup na jinou funkci nebo také nesouhlas s politikou strany či premiérem, než přehmaty a aféry. V ČR budou důvody konfliktnější. Ženy mají spíše nižší pravděpodobnost, že se dostanou do situace, která by mohla ukončit jejich kariéru. Jedním z důvodů, proč by tomu tak mohlo být, je zjištění odborníků, že ženy mají větší odpor k situacím, které by je mohly dostat do problémů. Jejich odchody budou spjaty spíše s nekonfliktními důvody (Berlinski et al, 2009, p. 258). Také předpokládám, že na klíčových rezortech nebude předčasný odchod probíhat tak často jako na ministerstvech nižšího významu.

12. Metodologie

V analytické části budu pracovat s dostupnými daty a konkrétními případy a událostmi, které navážou na teoretickou část. Nejprve uvedu jednotlivé empirické příklady v České republice a poté v Německu ve vymezeném zkoumaném období. Protože pracuji s již zhotovenou typologií, budu se spíše snažit o jejich zařazení do konkrétní kategorie odchodu. Práce je komparativní studií předčasných odchodů ministrů v ČR a Německu. V návaznosti na výzkumnou otázku budu po uvedení jednotlivých pádů srovnávat, zda se důvody předčasných odchodů v obou státech liší. Zaměřím se na Českou republiku v letech 2002 - 2017 a Německo v časovém horizontu let 2002 - 2018. V tomto období se vystřídalo u moci několik vlád a ministrů.

13. Data

K zjištění všech odchodů mi napomohou dostupné odborné zdroje, literatura, ale také novinové články, které lze dohledat, abych se tak seznámil s jednotlivými rozdíly a důvody, které vedly k předčasnému konci. Rovněž bude zajímavé sledovat, který případ je typičtější pro Českou republiku a který pro Německo a zda se objevuje vícekrát.

V analytické části bude více rozebrán odchod jednotlivých ministrů a délka jejich působení. V Německu je politická kultura zcela odlišná. Je možné, že zde dojde méně častěji k odchodu, který by souvisel s nějakým skandálem či aférou, ale bude spíše způsoben přestupem na jinou funkci, protože ministři jsou rekrutování z politických stran a mnohdy za sebou mají již dlouhou politickou působnost, díky které pracují tak, aby se nedopustili žádné chyby, která by mohla znamenat jejich předčasný pád.

14. Politický vývoj České republiky

Česká republika si prošla komunistickou minulostí, kde následně proběhl přechod k demokracii, odloučení od slovenské části republiky a začlenění do západoevropských institucí.

14.1 Ústavní nastavení

V České republice funguje parlamentní vládní systém, tvořený také asymetrickým bikameralismem. V čele vlády je premiér, kterého jmenuje prezident a ten následně na návrh premiéra jmenuje ministry. Společný kabinet pak musí požádat Poslaneckou sněmovnu do 30 dnů od jejího jmenování o důvěru. Ta pak musí být stvrzena nadpoloviční většinou přítomných poslanců (Ústava ČR, Hlava Třetí, čl. 68). Oproti Německu zde neexistuje konstruktivní votum nedůvěry.

14.2 Stranický systém

U vlády se do roku 2013 střídaly dva hlavní subjekty. Byla to ODS (Občanská demokratická strana a ČSSD (Česká strana sociálně demokratická), která vždy měla post předsedy vlády. Mezi koaliční partnery patřily KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová), ANO (ANO 2011), TOP 09, VV (Věci veřejné), Strana zelených a Unie Svobody - Demokratická unie (US-DEU) (Vláda České republiky, 2021).

14.3 Představení vlád ve zkoumaném období

Za povšimnutí také stojí podrobněji zmínit, které strany se podílely na vládní koalici v České republice ve zkoumaném období. Od roku 2002 do roku 2004 tvořila koalici ČSSD, KDU-ČSL s US-DEU. Následně zde fungovala koalice jeden rok, kterou tvořily stejné strany, premiérem ale byl Stanislav Gross, také ministerské složení se mírně obměnilo. Poté opět vládlo jeden rok stejné stranické složení, v čele s Jiřím Paroubkem.

V tomto období byl vždy premiérem sociální demokrat. Změna nastala po volbách v roce 2006, kdy získal post předsedy vlády Mirek Topolánek za ODS. Došlo k obměně politických stran, kde zůstala KDU-ČSL, nově však participovala na vládě Strana zelených. Poslanecká sněmovna však během tohoto působení vyslovila vládě nedůvěru a vznikl tak úřednický kabinet v čele s Janem Fischerem. Roku 2010 proběhly řádné volby, po kterých získal hlavní pozici Petr Nečas za ODS, který si jako koaliční partnery vybral TOP 09 a Věci veřejné. Následkem kauzy ohledně zneužití zpravodajských služeb musel premiér podat demisi a opět tak vznikl úřednický kabinet, kterému předsedal Jiří Rusnok. V dalším volebním období se stal premiérem opět sociální demokrat Bohuslav Sobotka (Vláda České republiky, 2021). Následující tabulka přehledně ukazuje pořadí a složení zkoumaných vlád.

1) Přehled vlád v České republice

Jméno premiéra	Stranické složení	Typ vlády	Celkové trvání	Rozdělení postů mezi strany
Vladimír Špidla (ČSSD)	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU	Koaliční/ většinová	15. 7. 2002 - 4. 8. 2004	ČSSD 12 KDU-ČSL. 3 US-DEU 2
Stanislav Gross (ČSSD)	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU	Koaliční/ většinová	4. 8. 2004 - 25. 4. 2005	ČSSD 12 KDU-ČSL. 3 US-DEU 3
Jiří Paroubek (ČSSD)	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU	Koaliční/ většinová	25. 4. 2004 - 16. 8. 2006	ČSSD 12 KDU-ČSL. 3 US-DEU 3
Mirek Topolánek I. (ODS)	ODS nestraníci	Jednobarevná /menšinová	4. 9. 2006 - 9. 1. 2007	ODS 15

Jméno premiéra	Stranické složení	Typ vlády	Celkové trvání	Rozdělení postů mezi strany
Mirek Topolánek II. (ODS)	ODS, KDU-ČSL, SZ	Koaliční/ menšinová	9. 1. 2007 - 8. 5. 2009	ODS 9 KDU-ČSL 5 SZ 4
Jan Fischer (bez stranické příslušnosti)	Nestraničtí odborníci	Úřednická	9. 4. 2009 - 13. 7. 2010	nestraníci 17
Petr Nečas (ODS)	ODS, TOP09, Věci veřejné	Koaliční/ většinová	13. 7. 2010 - 10. 7. 2013	ODS 6 TOP09 5 VV 4
Jiří Rusnok (bez stranické příslušnosti)	Nestranická	Úřednická	10. 7. 2013 - 29. 1. 2014	nestraníci 15
Bohuslav Sobotka (ČSSD)	ČSSD, ANO 2011, KDU-ČSL	Koaliční/ většinová	29. 1. 2014 - 13. 12. 2017	ČSSD 8 ANO 2011 6 KDU-ČSL 3

15. Politický vývoj Německa

Německo mělo specifický vývoj. Po většinu druhé poloviny 20. století bylo rozděleno na dva státy, jeden z nich byl demokratický a orientovaný na západ, a druhý byl komunistický. Po rozpadu Sovětského svazu a zániku komunistického režimu se sjednotil se západní polovinou země a přejal tak Základní zákon, který plní funkci ústavy.

15.1 Ústavní nastavení

Ve Spolkové republice Německo v současné době funguje asymetrický bikameralismus. Vládu tvoří kancléř, který je formálně jmenován prezidentem a jednotliví ministři. Ve Spolkovém sněmu zasedají poslanci. Je zde možnost využití konstruktivního vyjádření nedůvěry. To znamená vyslovení nedůvěry nynějšímu kancléři, kterého současně vystřídá nový. S novým předsedou vlády přichází i nová vláda (Grundgesetz für die Budnesrepublik Deutschland, 1949, Art 67).

15.2 Stranický systém

Mezi hlavní politická uskupení patří SPD (Sociálně demokratická strana Německa), CDU (Křesťanskodemokratická unie Německa), CSU (Křesťansko-demokratická unie Bavorska), která na celostátní úrovní spolupracuje jako koalice CDU/CSU. Dále je zde FDP (Svobodná demokratická strana), Zelení (Bündnis 90/ Die Grünen), Levice (Die Linke), ale také v současné době rostoucí AfD (Alternativa pro Německo), což je pravicová strana, která bývá někdy označována jako krajně pravicová (Deutscher Bundestag, 2021).

15.3 Představení vlád ve zkoumaném období

V roce 2002 zastával post kancléře Německa sociální demokrat Gerhard Schröder až do předčasných voleb, které se konaly 27. 9. 2005. Ve funkci ho vystřídala Angela Merkel (CDU), která svou první vládu zformovala v koalici s SPD do roku 2009. Druhou vládu tvořila v letech 2009 - 2013, tentokrát s FDP. Následně opět vyhrála volby, tentokrát ale opět vládla s koaliční stranou SPD, až do roku 2018. V současné době pokračuje koalice ve stejném složení. Celkem tak utvořila 4 vlády. CDU je strana s ohromným koaličním potenciálem. Česká republika zažila v totožném období více stran u moci a také různé odchody ministrů a pády vlád (Bundeskanzlerin, 2021). V tabulce níže je podrobná časová osa, jména a typ vlád v Německu.

2) Přehled vlád v Německu

Jméno premiéra	Stranické složení	Typ vlády	Celkové trvání	Rozdělení postů mezi strany
Gerhard Schröder	SPD Zelení	Koaliční/ většinová	22. 10. 2002 – 22. 11. 2005	SPD 11 Zelení 3
Angela Merkel I.	Velká koalice (CDU/CSU a SPD)	Koaliční/ většinová	22. 11. 2005 – 28. 10. 2009	CDU 6 CSU 2 SPD 9

Jméno premiéra	Stranické složení	Typ vlády	Celkové trvání	Rozdělení postů mezi strany
Angela Merkel II.	Velká koalice (CDU/CSU a FDP)	Koaliční/ většinová	28. 10. 2009 - 17. 11. 2013	CDU 10 CSU 3 FDP 6
Angela Merkel III.	Velká koalice (CDU/CSU a SPD)	Koaliční/ většinová	17. 11. 2013 - 14. 3. 2018	CDU 7 CSU 3 SPD 7

16. Ústavní pravidla obměny ministrů v České republice a Německu

Ke správné orientaci v samotném procesu odvolání jednotlivých aktérů je potřeba nastínit, za jakých podmínek a pravidel k tomu dochází. Tyto náležitosti se nacházejí v ústavách, které jsou v každém státě platné.

V České republice platí Ústava z roku 1993, kdy došlo k osamostatnění státu. Pokud chce ministr své působení ukončit, předá svou rezignaci prezidentu republiky prostřednictvím premiéra. Pokud navrhne premiér odvolání některého ministra, prezident demisi může přijmout (Ústava, 1993, čl. 73-74). Takto je zde nastavený mechanismus, který byl již několikrát praktikován. Nastala ale také situace, kdy prezident úmyslně odvolání ministra protahoval nebo ho vůbec nechtěl uskutečnit z různých důvodů. Mezi prezidentovy argumenty v takovém případě patřilo například nástupnictví, neboť nebyl vybrán nový kandidát, který by danou funkci převzal a vyhovoval hlavě státu. Prezident také nemusel souhlasit s důvodem odvolání, jako tomu bylo například v případě ministra zahraničí Josefa Zielenice, kdy Václav Havel uvedl, že u něj žádná pochybení nenašel. Václav Klaus také vícekrát nepřijal demisi ministrů, třeba v roce 2005, protože tak chtěl zabránit rychlému přeskupení vlády. (Česká justice, 2021).

Velice podobně je tomu s ukončením práce vládního činitele i v sousedním Německu. Zde rovněž odvolává jednotlivé spolkové ministry prezident na návrh kancléře (Grun-

dgesetz für die Budnesrepublik Deutschland, 1949, Art 64). Prezident kancléři ve většinou vyhoví a odvolání neoddaluje.

Již teď je zajímavé pozorovat a porovnat případy dvou sousedních zemí, které mají zcela odlišnou politickou scénu a politické prostředí. V Německu je u moci už dlouhou dobu stejná žena, kdežto v České republice se značně častěji jednotlivé kabinety střídaly.

17. Odchody ministrů v České republice v období let 2002-2017

Jak jsem již zmínil a odůvodnil v teoretické části, zde, v analytické části se budu věnovat odchodu ministrů. Nejprve začnu Českou republikou, kde rozeberu jednotlivé případy a následně provedu stejnou analýzu na případu Německa. Také zjistím, zda ministři byli nestraníci nebo členové strany, za kterou na vládě participovali, neboť nestraničtí ministři nejsou vnitřně motivováni striktně dodržovat stranickou loajalitu.

17.1 Vláda Vladimíra Špidly od 15. 7. 2002 do 4. 8. 2004

Tento kabinet byl zformován z ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Jeho vytvoření bylo provázeno koaličními vyjednáváními, ze kterých nakonec vzešla vláda jako těsná minimální vítězná koalice, tedy s počtem 101 zákonodárných hlasů. Tato vláda v čele se sociálním demokratem Vladimírem Špidlou trvala celkem dva roky. (Havlík & Kopeček, 2008, p. 191).

Celkem se zde došlo k pěti předčasným odchodům. Čtyři ministři byli členy ČSSD, jeden byl nestraník. Vládu opustili Jiří Rusnok, Jaroslav Tvrdík, Josef Rychetský, Marie Součková a Karel Čermák (Vláda České republiky, 2021). Důvody jejich odchodů popisuji v tabulce níže.

3) Předčasné odchody z vlády Vladimíra Špidly

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Jiří Rusnok	Neshoda ministra s premiérem - zhoršení komunikace	ČSSD	Průmysl a obchod
Jaroslav Tvrdík	Neshoda ministra s premiérem - nesouhlas s rozpočtem	ČSSD	Obrana
Pavel Rychetský	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - předseda ÚS	ČSSD	Spravedlnost
Marie Součková	Nesouhlas ministra s jeho stranou - ztráta podpory kvůli plánované reformě	ČSSD	Zdravotnictví
Karel Čermák	Nesouhlas ministra s jeho stranou - odebrání 13. a 14. platů soudcům	Nestraník	Spravedlnost

Dva odchody, Jiří Rusnok a Jaroslav Tvrdík, lze zařadit mezi nesouhlas ministra s premiérem a další dva, Marie Součková a Karel Čermák, jako nesouhlas se stranou. (iDNES.cz, 2021). Jeden z nich pak je nekontroverzní, související s přestupem na jinou vysokou funkci mimo vládu. Josef Rychetský se stal předsedou Ústavního soudu, o což usiloval, s rezignací tak musel počítat (Ústavní soud, 2021). Opětovný odchod tak proběhl na ministerstvu spravedlnosti. Zajímavé je, že vládu opustili členové nebo nominanti strany, ze které pochází předseda vlády. To souvisí s hypotézou, že premiér spíše odvolá člena vlády z vlastní strany, než z koaliční, neboť sám nemůže bez předchozí konzultace se svými partnery odvolat jejich ministra. Je to pro něj jednodušší. Pouze jeden skončil jako nestraník, což mohlo být méně náročné při jeho rozhodování, protože nemusel cítit povinnost vůči své mateřské straně, oproti někomu, kdo je spjat se stranickou strukturou.

17.2 Vláda Stanislava Grosse od 4. 8. 2004 do 25. 4. 2005

Tento kabinet byl složený ze stejných koaličních partnerů, jako předchozí, pouze se obměnilo jeho personální složení. Nicméně se jednalo opět o minimální vítěznou koalici, neboť legitimita volených poslanců vzešla z voleb, které se konaly v roce 2002. Vládní členové tak měli k dispozici 101 hlasů, tedy velice těsnou většinu. K výměně ministrů zde nedošlo, od začátku do konce zde působili stejní aktéři, což může souviset s trváním vlády, která tak působila v období necelých devíti měsíců (Vláda České republiky, 2021).

17.3 Vláda Jiřího Paroubka od 25. 4. 2005 do 16. 8. 2006

Jedná se o stejnou situaci, jako v předchozích dvou vládách, tedy stejné stranické složení a zastoupení v Parlamentu. Z vlády odešli dříve čtyři ministři.

4) Předčasné odchody z vlády Jiřího Paroubka

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Pavel Dostál	Smrt	ČSSD	Kultura
Milada Emmerová	Neshoda ministra s premiérem - neuspokojivá situace na minsterstvu	ČSSD	Zdravotnictví
Petr Zgarba	Osobní přehmat - nekalé praktiky na ministerstvu	ČSSD	Zemědělství
Martin Jahn	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - soukromá sféra	Nestraník	Místopředseda vlády pro ekonomiku

Zde došlo k úmrtí během výkonu funkce. Dále se vyskytly předčasné konce ze zcela jiných důvodů, žádný se neopakoval. Za povšimnutí stojí zmínit Petra Zgarbu, neboť to je první odchod v mé práci, který souvisí s osobním přehmatem. Důvodem k jeho konci byl skandál, který vznikl kvůli nekalým praktikám na Pozemkovém fondu. Ministr pomohl několika lidem k získání výhodných pozemků, na kterých následně mohou vydělat značné částky (iROZHLAS, 2021). Opět se měnili politici ze stejného politického uskupení, které náleželo předsedovi vlády. Žádné z ministerstev se neopakovalo. Nedošlo k žádné obměně z žádných jiných stran, které se účastnily vlády.

17.4 První vláda Mirka Topolánka od 4. 9. 2006 do 9. 1. 2007

Následovala jednobarevná vláda, která neměla v Poslanecké sněmovně zajištěnou nadpoloviční většinu. Přesto byla zformována a působila čtyři měsíce. Takto vládnout se pokusil Mirek Topolánek, předseda ODS, jenž předstoupil před zákonodárce a snažil se je přesvědčit, kabinetu však nakonec nebyla vyslovena důvěra. Protože vládla krátce, žádný její člen z ní neodešel, subjekt skončil jako celek (Vláda České republiky, 2021).

17.5 Druhá vláda Mirka Topolánka od 9. 1. 2007 do 8. 5. 2009

Protože předchozímu jednostranickému kabinetu nebyla vyslovena důvěra, musel se zformovat zcela nový, tentokrát s koaličními partnery, jež tvořily ODS, KDU-ČSL a Strana zelených v čele s Mirkem Topolánkem. Celkem se mohl opírat o počet 100 hlasů (VOLBY.CZ, 2021).

5) Předčasné odchody z vlády Mirka Topolánka

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Helena Třeštíková	Neshoda ministra s premiérem - dosazování premiérovi vyhovujících osob na pozici náměstka	Nestraník	Kultura
Dana Kuchtová	Nesouhlas ministra a strany - čerpání evropských dotací	Strana zelených	Školství
Jiří Čunek	Osobní přehmat - přebrání úplatku	KDU-ČSL	Místní rozvoj
Aleš Řebíček	Přeskupení vlády iniciované premiérem - zvýšení popularity	ODS	Doprava
Tomáš Julínek	Přeskupení vlády iniciované premiérem - zvýšení popularity	ODS	Zdravotnictví
Džamila Stehlíková	Přeskupení vlády iniciované premiérem - zvýšení popularity	Strana zelených	Lidská práva a národnostní menšiny
Jiří Čunek	Nesouhlas ministra a strany - nedokázal obhájit své názory na celostátním výboru strany	KDU-ČSL	Místní rozvoj

V tomto kabinetu došlo již k více odchodům, než v předchozích dvou. Vyskytl se zde ale také specifický případ, kdy ministr skončil dvakrát, proto jeho odchody beru každý zvlášť. Jedná se křesťanského demokrata Jiřího Čunka. První odchod byl spojen s aférou, kdy měl obdržet úplatek v hodnotě půl milionu korun a dozvěděl se, že jeho případ

bude znovu zkoumán (Zlínský deník, 2021). Zde jde o nucený odchod související s osobním přehmatem. Poté se ale opět do vlády vrátil, protože zástupci koaličních stran dospěli k závěru, že důvody této kauzy jsou již pryč. Uklidnilo je také, že dojde k auditu, který prověří jeho finance (iROZHLAS.cz, 2021). Poté ale na celostátní konferenci strany již nebyl schopen obhájit své názory, proto se rozhodl rezignovat. Zde o jasný nucený odchod, kde se jedná o neshodu ministra s jeho vlastní stranou. Nejčastěji to bylo způsobeno personální změnou, za kterou stál předseda vlády, dále pak s nesouhlasem ministra a politickou stranou.

17.6 Vláda Jana Fischera od 8. 5. 2009 do 13. 7. 2010

V tomto případě se jedná o úřednický kabinet, který jmenoval prezident Václav Klaus. Skládala se z nestranických odborníků, kteří měli vládnout až do předčasných parlamentních voleb, které se konaly v květnu 2010 (Vláda České republiky, 2021). První ministr, který odešel předčasně, byl Ladislav Miko z životního prostředí. Odchází dobrovolně bez kontroverze po téměř sedmi měsících, z vlastní vůle a vrací se tak do Bruselu na Evropskou komisi, kde má na starost ochranu přírodních zdrojů EU (Ministerstvo životného prostředí, 2021). Z téhož rezortu odešel také po necelých čtyřech měsících Jan Dusík, jehož odchod byl nucený. Odešel kvůli neshodě s premiérem ohledně dostavby elektrárny Prunéřov (Aktuálně.cz, 2021). Dále vládu opustil po půl roce Štefan Füle, jenž měl na starost evropské záležitosti. Jeho rezignace je nuceným odchodem bez kontroverze. Byl mu přidělen post eurokomisaře, šel tedy za jinou pracovní pozici mimo vládu (Lidovky.cz, 2021). Poslední odešel Michael Kocáb, který měl na starosti lidská práva. Do kabinetu byl nominován Stranou zelených, která vládu přestala podporovat, což bylo hlavní záminkou k jeho konci. Odešel bez kontroverze na jinou funkci (iRozhlas.cz, 2021).

6) Předčasné odchody z vlády Jana Fischera

Jméno ministra	Důvod odchodu	Stranická příslušnost	Rezort
Ladislav Miko	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - Evropská komise	Nestraník	Životní prostředí
Jan Dusík	Neshoda ministra s premiérem - dostavba elektrárny Prunéřov	Nestraník	Životní prostředí
Štefan Füle	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - eurokomisař	Nestraník	Evropské záležitosti
Michael Kocáb	Přechod bez kontroverze na jinou pozici	Nestraník	Lidská práva

Ani této vládě se nevyhnuly odchody, ačkoliv byla složena z nestranických odborníků. Dřívější konce byly ale z velké části spjaty s jinou pracovní příležitostí, neboť se jednalo převážně o osoby, které se neucházely o své posty ve volbách, ale byli povolání, aby řídili svěřené rezorty svými odbornými zkušenostmi.

17. 7 Vláda Petra Nečase od 13. 7. 2010 do 10. 7. 2013

Tento kabinet byl koaliční, složený z představitelů ODS, TOP09 a Věcí veřejných. V parlamentu se mohli opírat o podporu 118 hlasů. Jednalo se tedy o většinovou vládu koaliční (Vláda České republiky, 2021). Zde došlo k více případům, které souvisely s konfliktní situací, kdy došlo k rozepři mezi ministrem a premiérem, ale také finančním aférám, proto je popisuji níže. Kvůli konfliktu s premiérem skončil Radek John (SZ) ke na ministerstvu vnitra, zůstal ale na pozici vicepremiéra pro boj s korupcí, z vlády tedy ještě úplně neodešel. Jako důvod uvedl neshody s předsedou vlády, od kterého necítí oporu a dále mu vadí, že mu zasahuje do obsazování pozic na ministerstvu (Novinky.cz, 2021). Další výměna proběhla na ministerstvu zemědělství, které vedl Ivan Fuksa. Příčinou byla jeho práce, se kterou nebyl již delší dobu spokojen premiér. Na jednotlivých zasedáních se moc nevyjadřoval a byl spíše pasivní. (iRozhlas.cz, 2021). Na ministerstvu školství skončil Josef Dobeš. Rozhodl se tak kvůli snížení rozpočtu ve školství, díky kterému by učitelům byly sníženy platy. S tím zásadně nesouhlasil, proto odešel (iDnes.cz, 2021). Dále vládu předčasně opustil ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil z ODS. O jeho konec se postaral sám premiér, který to oficiálně zdůvodnil jeho nepříliš dobrými manažerskými schopností. Jako jediný člen kabinetu navyšoval rozpočet, mezitím co ostatní šetřili (iDnes.cz, 2021). Kvůli finančnímu skandálu skončil JUDr. Vít Bárta, který stanul v rezortu dopravy. Příčinou k jeho výměně bylo obvinění z uplácení kolegů, kteří mu za to měli být loajální. Jednalo se přímo o poslance z vlastní strany. Rozhodl se odejít, aby tak neuškodil pověsti celé vlády (Novinky.cz, 2021). Nedlouho poté odešel ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek. Důvodem byla finanční kauza, kdy na účet jeho matky byla převedena velká částka peněz, ze které on sám vyvodil důsledky (iRozhlas.cz, 2021). Jaromír Drábek, kterému bylo svěřeno portfolio práce a sociálních věcí, odešel také předčasně. Příčinou byla finanční aféra, která se odehrála na jeho úřadu, když byli dva z jeho vysokých úředníků obviněni z uplácení. Převzal tak politickou odpovědnost a skončil (Novinky.cz, 2021).

7) Předčasné odchody z vlády Petra Nečase

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Pavel Drobil	Osobní přehmat - manažerské pochybení	ODS	Životní prostředí
Vít Bárta	Finanční aféra napojena na stranu - uplácení kolegů	VV	Doprava
Radek John	Neshoda ministra s premiérem - zasahování do obsazování pozic	VV	Vnitro
Radek Šmerda	Nesouhlas ministra a strany - ztráta loajality	Nestraník	Doprava
Ivan Fuksa	Neshoda ministra s premiérem - nespokojenost s prací ministra	ODS	Zemědělství
Martin Kocourek	Finanční aféra napojená na podnikání - převod velké částky peněz na účet matky	ODS	Průmysl a obchod
Jiří Besser	Nesouhlas ministra a strany - ztráta podpory od kolegů	Nestraník	Kultura

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Josef Dobeš	Nesouhlas ministra a premiéra - snížení rozpočtu pro školství	VV	Školství
Jiří Pospíšil	Neshoda ministra s premiérem - špatné manažerské schopnosti	ODS	Spravedlnost
Jaromír Drábek	Finanční aféra napojena na stranu - uplácení vysokých úředníků ministerstva	TOP 09	Práce a sociální věci
Pavel Dobeš	Nesouhlas ministra a strany - nespokojenost s prací ministra	VV	Doprava
Alexandr Vondra	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - neúspěch v senátních volbách	ODS	Obrana

Došlo celkem k dvanácti předčasným rezignacím, což je největší počet ve mnou zkoumaném období. Odcházeli ministři z různých ministerstev. Nejvíce jich odešlo z ODS, dále VV, jeden z TOP 09 a jeden nestraník. Nejčastěji se střídali na rezortu dopravy.

17.8 Vláda Jiřího Rusnoka od 10. 7. 2013 do 29. 1. 2014

Po skandálu Petra Nečase, se kterým padl celý kabinet, vznikla další úřednická vláda. Její složení bylo z odborníků, kteří nebyli členy žádné strany. Jednalo se v pořadí již třetí takto zformovaný kabinet v historii České republiky. Vedl ho Jiří Rusnok, v tuto chvíli již jako nestraník. Nedošlo zde k žádnému předčasnému odchodu (Vláda České republiky, 2021).

17.9 Vláda Bohuslava Sobotky od 29. 1. 2014 do 13. 12. 2017

Po předčasných volbách se zformovala další koaliční vláda, kterou tvořila ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL. Celkově se mohla spolehnout na 111 hlasů poslanců, které měla koalice zastoupena v parlamentu (VOLBY.CZ, 2021).

8) Předčasné odchody z vlády Bohuslava Sobotky

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Věra Jourová	Přechod bez kontroverze na jinou pozici - post eurokomisaře	ANO	Místní rozvoj
Antonín Prachař	Neshoda ministra s premiérem - nespokojenost s prací ministra	ANO	Doprava
Helena Válková	Nesouhlas ministra a strany - nedostatečná manažerská kompetence	ANO	Spravedlnost
Svatopluk Němeček	Přeskupení vlády	ČSSD	Zdravotnictví

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Jiří Dientsbier	Přeskupení vlády	ČSSD	Lidská práva a rovné příležitosti
Jan Mládek	Neshoda ministra s premiérem - přístup k mobilním operátorům	ČSSD	Průmysl a obchod
Andrej Babiš	Finanční aféra napojená na podnikání - nejasnosti v dřívějším podnikání	ANO	Finance
Kateřina Valachová	Osobní přehmat - dotační kauza na ministerstvu	ČSSD	Školství

V době působení této vlády byl počet odchodů dvou největších koaličních stran vyrovnán. Bylo jich osm. První kabinet opustila Věra Jourová, která byla na ministerstvu pro místní rozvoj za ANO. Získala post eurokomisařky pro spravedlnost v Evropské komisi, což neodmítla. Konec byl nucený, bez kontroverze, protože šla na jinou vysokou pozici mimo vládu (Evropská komise, 2021). Dále končili ministři z důvodů uvedených v tabulce. Opět zde došlo k rekombinaci obsazení, které provedl předseda vlády, aby se tak zvýšila popularita kabinetu mezi občany a také efektivita práce.

18. Odchody ministrů v Německé spolkové republice

18.1 Vláda Gerharda Schrödera od 22. 10. 2002 do 22. 11. 2005

Gerhard Schröder složil koaliční vládu SPD a Zelených. Jednalo se o relativně klidný kabinet, kde nedocházelo k žádným dramatickým odchodům. Jediný se uskutečnil na ministerstvu pro ochranu spotřebitele, výživu a zemědělství, který vedla Renate Künast a odešla tak po 36 měsících. Byl bez kontroverze, protože byla zvolena do čela parlamentní frakce Zelených ve sněmu, přešla tak na jinou funkci mimo vládu (Deutscher Bundestag, 2021).

9) Předčasné odchody z vlády Gerharda Schrödera

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Renate Künast	Bez kontroverze na jinou pozici - předsedkyně parlamentní frakce	Zelení	Ochrana spotřebitele, výživa a zemědělství

18.2 První vláda Angely Merkelové od 22. 11. 2005 do 28. 10. 2009

Jako první v historii Německa získala post kancléřky žena, Angela Merkelová (CDU), která vyrůstala v bývalé NDR, tedy Německé Demokratické republice, která byla pod vládou komunistické strany. Vystudovala fyziku na univerzitě v Lipsku. Předsedkyní CDU se stala v roce 2000. Ve vládě byla v koalici společně s CSU a SPD (Die Bundeskanzlerin, 2021). Franz Müntefering zastával rezort práce a sociálních věcí, také byl vicekancléřem. Rezignaci ohlásil sám po 24 měsících ve vládě. Rozhodl se kvůli jeho ženě, která onemocněla rakovinou (Deutsche Welle, 2021) Toto řadím mezi nenucený odchod, který souvisí se zdravím, byť ne ministrovým vlastním, ale blízké osoby.

Ministerstvo výživy, zemědělství a ochrany spotřebitele vedl Horst Seehofer. Byl zvolen ministerským předsedou Bavorska. Odešel bez kontroverze na jinou pozici (Die Bundesregierung, 2021). Poslední odešel ministr hospodářství a technologie Michael Glos. V oficiálním rezignačním dopise předsedovi strany uvedl svůj věk a také apel, aby se CSU omladila před volbami do Spolkového sněmu, které se blížily (Deutsche Welle, 2021). Řadím ho mezi nenucené v souvislosti s věkem.

10) Předčasné odchody z první vlády Angely Merkelové

Jméno ministra	Důvod odchodu	Strana	Rezort
Franz Müntefering	Zdraví	SPD	Práce a sociální věci
Horst Seehofer	Bez kontroverze na jinou pozici - ministerský předseda spolkové země	CSU	Výživa, zemědělství a ochrana spotřebitele
Michael Glos	Věk	CSU	Hospodářství a technologie

Dá se hovořit o celkem stabilní vládě, protože z ní dříve odešli pouze tři ministři. Ve srovnání s Českou republikou je to ve stejném období značně méně. Nikdo z těchto politiků neskončil kvůli nějaké chybě nebo kontroverzi, ale kvůli osobním důvodům. Všichni tři však měli už politické zkušenosti v parlamentu nebo ve vládě z předchozích let, což také vysvětluje, proč se na vrcholu moci udrželi tak dlouho.

18.3 Druhá vláda Angely Merkelové od 28. 10. 2009 do 17. 12. 2013

Po volbách se opět stala kancléřkou Angela Merkelová. Vytvořila vládu koaliční, tentokrát s FDP (Die Bundeskanzlerin, 2021). První odešel ministr práce a sociálních věcí Franz Josef Jung. Odstoupil 27. 11. 2009, měsíc po jmenování, kvůli špatnému rozhodnutí z jeho minulé působnosti na rezortu obrany (Der Spiegel, 2021). Jde o nucený odchod s osobním přehmatem. Následně z vlády odešel ministr obrany Karl-Theodor zu Guttenberg. Skončil kvůli podezření z opisování v jeho disertační práci (Deutsche Welle: 2021). Stejně jako v předchozím případě šlo o nucený odchod, jenž se pojí s osobním přehmatem. Rainer Brüderle odešel bez kontroverze v roce 2011 na funkci předsedy parlamentní skupiny FDP (RBC RainerBrüderleConsult, 2021). Výměna proběhla též na ministerstvu životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti. Norbert Röttgen byl odvolán předsedkyní strany a zároveň kancléřkou, tedy Angelou Merkelovou, kvůli špatnému výsledku státních voleb (Deutsche Welle, 2021). Toto je nucený odchod bez kontroverze, kvůli přeskupení kabinetu. Poslední tuto vládu opustila ministryně školství Anette Schavan. Byl jí odebrán vysokoškolský titul kvůli opisování, stejně jako v případě Karla-Theodora zu Guttenberga, proto se jedná o naprosto stejný případ (British Broadcasting Corporation, 2021).

11) Předčasné odchody z druhé vlády Angely Merkelové

Jméno ministra	Důvod odchodu	Stranická příslušnost	Rezort
Franz Josef Jung	Osobní přehmat - špatné rozhodnutí během výkonu ministerské funkce	CDU	Práce a sociální věci
Karl-Theodor zu Guttenberg	Osobní přehmat - podezření z opisování disertační práce	CSU	Obrana

Jméno ministra	Důvod odchodu	Stranická příslušnost	Rezort
Rainer Brüderle	Bez kontroverze na jinou pozici - předseda parlamentní skupiny FDP	FDP	Hospodářství a technologie
Norbert Röttgen	Přeskupení vlády - špatný výsledek státních voleb	CDU	Životní prostředí, ochrana přírody a jaderné bezpečnosti
Anette Schavan	Osobní přehmat - opisování pří disertační práci	CDU	Školství

Největší podíl odchodů v tomto období tvořil osobní přehmat. V této práci jde tedy o první případy tohoto typu v případě Německa. Opět se ale vyskytuje případ, kdy nejde o žádnou aféru, ale o přechod na jinou funkci v rámci parlamentu.

18.4 Třetí vláda Angely Merkel od 17. 12. 2013 do 14. 3. 2018

V tomto volebním období byla opět sestavena koaliční vláda z CDU/CSU a SPD v čele s Angelou Merkelovou, která fungovala do dalších řádných voleb. Jako první z této vlády odešel po dvou měsících ministr zemědělství Hans-Peter Friedrich. Příčinou bylo podezření, že prozradil citlivé informace o kolegovi, kterého právě stíhala policie. Zde je zřejmý osobní přehmat (Deutsche welle, 2021). Frank-Walter Steinmeier byl ministrem zahraničí. V lednu 2017 byl zvolen Spolkové republiky Německo. Rezignace byla bez kontroverze, za účelem přechodu na vyšší pozici mimo vládu (Der Bundespräsident, 2021). Manuela Schwesig odešla z ministerstva pro rodinu, seniory, ženy a mládež. Od

4. 7. 2017 zastává funkci ministerské předsedkyně jedné ze spolkových zemí, což je přechod bez kontroverze na jinou pozici mimo vládu (Mecklenburg Vorpommern, 2021). Ministryně Andrea Nahlesová dostala nabídku, aby vedla poslaneckou frakci v rámci sněmu, což také přijala. Jedná se o nekontroverzní rezignaci s přestupem na jinou funkci mimo vládu (Politico, 2021). Stejný případ odchodu se týká ministra Wolfganga Schäubleho, který byl zvolen předsedou Bundestagu, stejně jako Alexander Dobrindt, který se stal předsedou zemské skupiny CSU ve sněmu. Toto je opět přechod na jinou prestižní vysokou funkci mimo vládu (Deutscher Bundestag, 2021).

12) Předčasné odchody z třetí vlády Angely Merkelové

Jméno ministra	Důvod odchodu	Stranická příslušnost	Rezort
Hans Peter Friedrich	Osobní přehmat - prozrazení citlivých informací	CSU	Zemědělství
Frank-Walter Steinmeier	Bez kontroverze na jinou pozici - zvolen prezidentem	SPD	Zahraničí
Manuela Schwesig	Bez kontroverze na jinou pozici - ministerská předsedkyně spolkové země	SPD	Rodina, senioři, ženy a mládež
Andrea Nahles	Bez kontroverze na jinou pozici - předsedkyně poslanecké frakce	SPD	Práce a sociální věci

Jméno ministra	Důvod odchodu	Stranická příslušnost	Rezort
Wolfgang Schäuble	Bez kontroverze na jinou pozici - předseda Spolkového sněmu	CDU	Finance
Alexander Dobrindt	Bez kontroverze na jinou pozici - předseda zemské skupiny CSU	CSU	Doprava

Této vládě dominovaly odchody bez kontroverzí. Většina vládních činitelů přešla na jiné místo mimo vládu.

19. Srovnání důvodů předčasných odchodů ministrů České republiky a Německa

V předešlých kapitolách jsem rozebral jednotlivé konkrétní odchody a zjistil, jaké byly jejich příčiny. V obou případech se vyskytly ve velké míře. Německo však zažilo podstatně méně kontroverzních rezignací, než je tomu v České republice. Vyskytly se zde různé druhy skandálů, od finančních kauz až po zneužití moci. Naopak v Německu se jednalo spíše o přechody na jinou funkci mimo vládní kabinet. Za povšimnutí stojí četnost výměn. V České republice proběhlo celkem 40 odchodů, což je výrazně více oproti Německu s počtem 15 rezignací. Potvrdilo se tedy to, co jsem očekával.

Procentuálním srovnáním lze zařadit většinu odchodů v České republice mezi nucené, pouze jeden souvisel s úmrtím. Tyto hodnoty pomohou lépe pochopit zkoumané téma. 10 % souviselo s osobním přehmatem, 5 % s finanční aférou napojenou na vlastní podnikání, 5 % s finanční aférou napojenou na politickou stranu, 20 % s neshodou mezi

ministrem a politickou stranou, 27,5 % neshodou ministra a premiéra, 12,5 % proběhlo v rámci přeskupení kabinetu iniciovaného předsedou vlády, 17,5 % s nekontroverzním odchodem na jinou pozici mimo vládu a 2,5 % s úmrtím.

V případě Německa ve zkoumaném období činí osobní přehmat 26,7 %, přeskupení kabinetu iniciované předsedou vlády 6,7 %, přechod na jinou pozici 53,3 % a zdravotní důvody nebo věk 13,3 %.

V jednotlivých případech a zemích je zajímavé sledovat, o jak vysoký procentuální podíl jde. V České republice tvoří nejvyšší hodnotu odchodů neshoda ministra s premiérem nebo s vlastní stranou, nejnižší procento pak zdravotní důvody, kdy se jedná pouze o jediný případ, konkrétně úmrtí během výkonu funkce. V Německu naopak dochází nejčastěji k méně sporným situacím, kdy ministr přechází na jiné místo, nejnižší hodnotu zde tvoří přeskupení kabinetu iniciované kancléřem, protože šlo vždy o vládu koaliční. Kancléř tak výměnu ministra neměl jednoduchou, neboť byl vázán řídit se rozhodnutím koaličního partnera, opět se mi tak potvrdila myšlenka z teoretické literatury.

13) Procentuální hodnoty důvodů předčasně odešlých ministrů

Důvod	Česká Republika	Německo
Osobní přehmat	10 %	26,7 %
Finanční aféra napojená na vlastní podnikání	5 %	0 %
Finanční aféra napojená na politickou stranu	5 %	0 %
Neshoda ministra a politické strany	20 %	0 %
Neshoda ministra a premiéra	27,5 %	0 %
Přeskupení kabinetu	12,5 %	6,7 %
Nekontroverzní odchod na pozici mimo vládu	17,5 %	53,3 %
Zdravotní důvody/věk	2,5 %	13,3 %

20. Vliv politické strany na odchod ministra

V následujícím přehledu je znázorněno, kolik členů opustilo kabinet a bylo příslušníky politické strany. Může se stát, že osoba, která je ve vládě pouze jako nestraník, bude odcházet častěji, než ten, kdo je vázán stranickou disciplínou. Každý, kdo je ve vládě bez politické příslušnosti, nemá za sebou žádný kariérní postup v rámci hierarchie strany. Výjimku v případě České republiky tvořil Jiří Rusnok, který vedl úřednický kabinet již jako nezávislý, dříve však byl ministrem a členem ČSSD. (Vláda České republiky, 2021).

Jako člen politického uskupení vládu české republiky dříve opustilo 31 osob, což činí celkem 77,5 % rezignací. Naproti tomu 9 jich působilo jako nominanti nějaké strany, tedy bez stranického členství, kde finální počet procentuálního zastoupení odstupujících ministrů je 22,5 %. Celkový počet nestraníků pak byl 64, dříve z nich odešlo 14,1 %. Jak z uvedených čísel plyne, končily spíše osoby, které byly členy politické strany.

V případě Německa se jedná o odlišný případ. Všichni odstupující byli nebo ještě jsou členy některé z politických stran. Ti, co vládli celé období byli také členy strany, nikdo z nich nebyl ve vládě jako nestraník. Je to možná jedním z důvodů k delší době výkonu své práce. Prošli si tak mnohdy již mládežnickou organizací své strany, jako je například Mladá unie v rámci CSU, kdy tak nejdříve byly členy této organizace. Motivace zůstat v politice je pak vedla ke vstupu do politické strany, aby pak následně za tuto stranu kandidovali. V rámci kariérního růstu pak pokračovali na nižší úrovni, dále krajské a nakonec na federální, jak se píše v životopisech většiny z nich (Deutscher Bundestag, 2021).

14) Stranická příslušnost ministrů

ZEMĚ	ČLEN STRANY	NESTRANÍK
Česká republika	77,5 %	22,5 %
Německo	100 %	0 %

21. Věk ministra během odchodu z úřadu

Z celkového počtu 55 rezignací souvisela pouze jedna s věkem, pro který se ministr oficiálně rozhodl skončit.

V Česku se rovnal průměrný věk konce ministra ve funkci 47,5 let. V Německu je průměr o trochu vyšší, 55,6 let. Celkový rozdíl je přibližně 8 roků, kdy z vládních míst odcházejí spíše starší osoby, než mladší.

Nejstarší němečtí ministři v mé práci odešli předčasně spíše kvůli věku nebo zdraví, než skandálu. Nejmladší pak skončil kvůli osobnímu přehmatu. Zde se potvrzuje hypotéza, kdy mladí politici skončili kvůli nějaké chybě, což souviselo s nedostatkem zkušeností. V České republice byly rezignace nejmladších ministrů spjaty buď s nesouhlasem ministra a strany nebo neshody s premiérem, jde tedy o konfliktní důvody, kdy nebyla mezi aktéry nalezena shoda, proto odešli.

15) Průměrný věk předčasně odešlých ministrů

ZEMĚ	VĚK MINISTRA
Česká republika	47,5 let
Německo	55,6 let

22. Odchod ministrů podle pohlaví

V České republice skončilo celkem 8 žen (20,5 %) a 31 mužů (79,5 %), v Německu 4 ženy (26,7 %) a 11 mužů (73,3 %). Potvrdila se tak hypotéza, kterou jsem z dostupné literatury nadefinoval v teoretické části, že ženy mají nižší náchylnost, aby se ocitly v situaci, kvůli které by museli rezignovat. V České republice byla nejčastějším důvodem dřívější rezignace žen neshoda se stranou, tedy konfliktní důvody. V Německu skončily tři ministryně, které šly na jinou pozici, jedna pak kvůli osobnímu přehmatu, dominovaly nekonfliktní důvody. Šlo tedy spíše i méně kontroverzní důvody, než o skandál nebo

aféru s financemi, jak jsem předpokládal. Ministři pak nejčastěji končili kvůli neshodě s premiérem.

15) Pohlaví končících ministrů

ZEMĚ	Žena	Muž
Česká Republika	8	31
Německo	4	11

23. Délka působnosti na ministerstvu

Důležité je zjistit, v jak dlouhém časovém horizontu ministr zastával funkci ve vládě. Jednotlivé průměry dříve končících politiků uvádím v měsících, které byly odpracovány, dokud neproběhla rezignace. Celkem 9 vlád v České republice působilo průměrně 21 měsíců, tedy necelé dva roky. V Německu se jedná o zcela odlišné číslo. Působily zde 4 vlády s průměrnou délkou 46 měsíců, což je značné více. Z celkového počtu 40 předčasně odešlých ministrů v České republice byla průměrná doba působení 14,7 měsíce. V Německu odešlo 15 ministrů s průměrnou délkou 30,7 měsíce. Zde je vidět rozdíl v délce působnosti, kdy se opět potvrdila hypotéza, že se v Německu méně častěji střídají ministři, než postkomunistickém státě. V průměru tak ministr strávil jako člen vlády České republiky 70 % celkové délky trvání kabinetu, když předčasně skončil. V Německu pak ministr působil průměrně 66,7 % délky celé vlády. Je to koeficient o něco nižší, než v Česku. Rozdíl však není tak markantní. To souvisí zajisté s počtem vlád, protože v ČR jich bylo znatelně více, také počet dříve odchozích ministrů byl mnohem větší.

16) Průměrné délky působnosti vlád

ZEMĚ	Počet vlád	Průměrná délka působení vlády	Průměrná délka působení minsitra
Česká republika	9	21 měsíců	14,7 měsíce
Německo	4	46 měsíců	30,7 měsíce

24. Vliv ministerstva na odchod ministrů

V teoretické kapitole jsem zjistil, že mezi nejdůležitější rezorty patří vnitro, finance a zahraniční věci. V České republice se konal pouze jeden odchod z ministerstva vnitra, který souvisel s neshodou ministra a premiéra. Byl spojen s konfliktem. V Německu došlo ke dvěma, oba v rámci přestupu na jinou, prestižnější funkci. První byl Frank-Walter Steinmeier, který byl zvolen prezidentem, a druhý Wolfgang Schäuble, jehož zvolili předsedou Spolkového sněmu. Zde byly oba nekonfliktní. Stvrdil se tak předpoklad, že z důležitých ministerstev odcházejí ministři mnohem méně častěji a udrží si tak svou funkci spíše, než na méně významném rezortu.

Závěr

V práci se věnuji tématu, které považuji za důležité zkoumat. K předčasným rezignacím ministrů bude docházet pravděpodobně i nadále. V rámci výzkumu jsem se zaměřil na otázku, zda se liší předčasné odchody ministrů v České republice a Německu v přibližně stejném časovém období, ale za zcela odlišných politických podmínek, neboť se vyskytl rozdílný počet vlád, tedy také dříve odchozích ministrů ve zkoumaném období. Nejprve jsem se zaměřil na teoretickou literaturu, abych se dokázal lépe orientovat a pochopit dané téma. Nadefinoval jsem a rozdělil předčasné odchody a jejich důvody do jednotlivých kategorií, se kterými pracuji v analýze, následně jsem vyvodil určitá očekávání, která jsem se snažil spojit s konkrétními odchody ministrů a určil, o jaký typ se jednalo. Poté jsem srovnával obě země ve vzájemných hodnotách, abych zjistil, v čem a jak se odlišují. Některé hypotézy se ukázaly být přesné, u jiných se má očekávání nenaplnila, nebo mírně odchylovala. Závěrem lze konstatovat, že jsem po podrobnějším zkoumání zjistil, že v České republice je předčasný odchod ministrů častějším jevem, než v Německé spolkové republice, jak se potvrdilo z teorie. V ČR končili ve všeobecném rozměru ministři nižší věkové kategorie, a to nejčastěji v rámci neshody s premiérem nebo politickou stranou. Vyskytlo se zde mnohem méně případů, které by byly spjaty s korupcí nebo také s finančními aférami napojenými na politickou stranu, než jsem předpokládal. Ve větším měřítku se zde vyskytly odchody spojené s přeskupením vlády z iniciativy premiéra, který tak chtěl zvýšit popularitu svého kabinetu, také osobní přehmaty a finanční aféry. V sousedním státě se jednalo spíše o jiné pracovní pozice, ať už ve Spolkovém sněmu, nebo mimo něj, rekombinace kabinetu kancléřem se vyskytla pouze jednou. To má zajisté souvislost se skutečností, že jsou do vrcholných funkcí obsazováni již prověřené osoby, které jsou rekrutováni z nižších politických funkcí. Zde se opět potvrdila myšlenka z teorie. V celkovém porovnání pohlaví ve zkoumaných funkcích se jednalo spíše o muže, kteří v důsledku z některých uváděných důvodů opustili ministerská křesla dříve, než ženy. Český případ odchodů ministryň byl konfliktnější než německy. Německo má také delší dobu působnosti ministrů.

Svou prací jsem se snažil pomoci politologickému prostoru prohloubit téma, které je zajímavé zkoumat jednak z hlediska politického, jednak z hlediska problematiky předčasného konce ministrů, ale především kvůli rozdílům ve vládnutí mezi západoevropským a postkomunistickým prostorem. Závěrem bych rád dodal, že je důležité se tomuto problému věnovat i nadále. V každé zemi budou neustále probíhat za určitých předpokladů volby, ze kterých vzejde nová vláda a také ministři. Jejich působení v kabinetu se bude vyvíjet různými směry. Buď skončí a dovládnou v řádném období nebo skončí předčasně.

Seznam pramenů a literatury

Angela Merkel, Biography. (2021). Die Bundeskanzlerin. Retrieved from https://www.-bundeskanzlerin.de/bkin-en/angela-merkel/biography.

Angela Merkel. (2021). Die Bundeskanzlerin. Retrieved from https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-en/chancellery/federal-chancellors-since-1949/angela-merkel.

Balík, S., & Havlík, V. (2011). *Koaliční vládnutí v střední Evropě.* Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity: Brno.

Baroch, P., & Eliášová, K. (2010, 18. března). Ministr Dusík ve vládě končí. Neshodl se s Fischerem. *Aktuálně.cz.* Retrieved from https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/ministr-dusik-ve-vlade-konci-neshodl-se-s-fischerem/r~i:article:663650/.

Bárta rezignoval na post ministra dopravy, Klaus jeho demisi zatím nedostal. (2011, 8. dubna). novinky.cz. Retrieved from https://www.novinky.cz/domaci/clanek/barta-rezignoval-na-post-ministra-dopravy-klaus-jeho-demisi-zatim-nedostal-85550.

Bendová, J. Součková končí. Reforma nezačne (2004, 14. dubna). *iDNES.cz.* Retrieved from https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/souckova-konci-reforma-nezacne.A040413_201801_nazory_pol.

Bright et al., (2015). Ministerial Importance and Survival in Government: Tough at the Top?. *West European Politics, Vol. 38, No. 3*, pp. 441–464.

Berlinski et al., (2007). The Length of Ministerial Tenure in the United Kingdom, 1945–97. *British Journal of Political Science, 37,* 245–262.

Čunek oznámil, že ve vládě končí (2007, 1. listopadu). *Zlínský deník.* Retrieved from https://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/cunek-konec-20071101.html.

Delcker, J. (2017, 27. září). Germany's SPD elects Nahles as parliamentary group leader. *Politico.* Retrieved from https://www.politico.eu/article/germanys-social-democrats-elect-andrea-nahles-as-parliamentary-group-leader/.

Devan, T., & Dowding, K. (2005, January). The Corrective Effect of Ministerial Resignations on Government Popularity. *American Journal od Political Science. Vol. 49, No. 1 , January 2005, 46–56.*

Dowding, K., & Dumont, P. (2015). *The Selection of Ministers around the World.* New York: Routledge.

Dowding, K., & Dumont, P. (2009). Structural and strategic factors affecting the hiring and firing of ministers. In K. Dowding & P. Dumont, T*he Selection of Ministers in Europe Hiring and Firing* (pp. 1-20). New York: Routledge.

Druckman, N. J., & Roberts, A. (2008). Measuring portfolio salience in Eastern European parliamentary democracies. *European Journal of Political Research. Vol. 47,* 101-134.

Dr. Wolfgang Schäuble, CDU/CSU. (2021). Deutscher Bundestag. Retrieved from https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/S/schaeuble_wolfgang-523184.

Dumont, P., & Verzichelli, L. (2014). Selection and de-selection of ministers. In Magone, M. José, *Routledge Handbook of European Politics* (pp. 451-457). New York: Routledge.

Fettelschoss, K., & Nikolenyi, C. (2009). Learning to rule Ministerial careers in post-communist democracies. In K. Dowding & P. Dumont, T*he Selection of Ministers in Europe Hiring and Firing* (pp. 204-227). New York: Routledge.

Fischer et al., (2012). The duration and durability of cabinet ministers. *International Political Science Review, 33(5),* 505–519.

Fischer, J. & Kaiser, A. (2009). Hiring and firing ministers under informal constraints: Germany. In K. Dowding & P. Dumont, T*he Selection of Ministers in Europe Hiring and Firing* (pp. 21-40). New York: Routledge.

Federal President Frank-Walter Steinmeier. Der Bundespräsident. (2021). Retrieved from https://www.bundespraesident.de/EN/Federal-President/Curriculum-Vitae/Curriculum-Vitae_Steinmeier.html.

German Agriculture Minister Friedrich resigns amid Edathy scandal (2014, 14. února). Deutsche Welle. Retrieved from https://www.dw.com/en/german-agriculture-minister-friedrich-resigns-amid-edathy-scandal/a-17431945.

German Economics Minister Glos Confirms Resignation Plans (2009, 8. února). *Deutsche Welle.* Retrieved from https://www.dw.com/en/german-economics-minister-glos-confirms-resignation-plans/a-4011996.

German minister Annette Schavan quits over 'plagiarism (2013, 9. února). *British Broadcasting Corporation.* Retrieved from https://www.bbc.com/news/world-europe-21395102.

German Vice Chancellor Müntefering Announces Resignation (2007, 13. listopadu). *Deutsche Welle.* Retrieved from https://www.dw.com/en/german-vice-chancellor-müntefering-announces-resignation/a-2901628.

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. (1949). Retrieved from https://www.-bundestag.de/gg.

Hansen et al., (2013). Portfolio Saliency and Ministerial Turnover: Dynamics in Scandinavian Postwar Cabinets. *Scandinavian Political Studies, Vol. 36 – No. 3,* 227-248.

Havlík, V., & Kopeček, L. (2008). Krize vládnutí v České republice: Analýza působení volebního a stranického systému a návrhy možných řešení. *Politologický časopis/Czech journal of Political science.* Retrieved from https://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2008/3/Polcas_2008_3_pp_183_205.pdf.

Horst Seehofer. (2008). Bundesregierung. Retrieved from https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundeskabinett/horst-seehofer.

Huber, D. J., & Martinez-Gallardo C. (2008). Replacing Cabinet Ministers: Patterns of Ministerial Stability in Parliamentary Democracies. *American Political Science Review, Vol. 102,* No. 2, 169-180.

Impey, J. (2001, 1. března). German Defense Minister Guttenberg resigns. *Deutsche Welle.* Retrieved from https://www.dw.com/en/german-defense-minister-guttenberg-resigns/a-6454809.

Jäckle, S. (2013). Ministerial turnover in the German Länder (1991–2010). *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft,* 7, 27–48.

John ve vládě končí. (2011, 11. května). *Novinky.cz.* Retrieved from https://www.novinky.cz/domaci/clanek/john-ve-vlade-konci-89794.

Kolář, P. (2007). VLÁDA A PARLAMENT - VĚČNÍ RIVALOVÉ. *Cevro.* Retrieved from http://www.cevro.cz/cs/194308-vlada-parlament-vecni-rivalove.

Kopecký, J. Ministr Josef Dobeš ve vládě končí. Odmítl miliardové škrty u školství 2012, 21. března). https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministr-skolstvi-josef-dobes-ve-vlade-konci.A120321_184138_domaci_brm

Manuela Schwesig. (2021). Mecklenburg Vorpommern. Retrieved from https://www.regierung-mv.de/Landesregierung/stk/Ministerpraesidentin.

Merkel dismisses Environment Minister Röttgen (2012, 16. května). *Deutsche Welle.* Retrieved from https://www.dw.com/en/merkel-dismisses-environment-minister-röttgen/a-15954602.

Ministr Čermák končí. Kvůli platům (2004, 12. června). *iDNES.cz.* Retrieved from https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministr-cermak-konci-kvuli-platum.A040612_154357_domaci_maf.

Minister Jung Resigns amid Afghanistan Airstrike Scandal (2009, 27. listopadu). *Der Spiegel.* Retrieved from https://www.spiegel.de/international/germany/merkel-cabinet-reshuffle-minister-jung-resigns-amid-afghanistan-airstrike-scandal-a-663820.html.

Ministr Drábek odstoupí na konci října. (2012, 3. listopadu). *Novinky.cz.* Retrieved from https://www.novinky.cz/domaci/clanek/ministr-drabek-odstoupi-na-konci-rijna-168227.

Miko on-line: Na konci měsíce ve vládě opravdu končím, rozmyslet si to nemůžu. (2009). *Ministerstvo životného prostředí.* Retrieved from https://www.mzp.cz/cz/articles_ihned091103online.

Nečas vyhodil ministra Pospíšila. Nezvládl úspory, tvrdí premiér. (2012, 27. června). iDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ. Retrieved from https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-odvolal-ministra-pospisila.A120627_095618_domaci_jw.

Herget et al., Ministr zemědělství Fuksa končí ve vládě. (2011, 4. října). *iRozhlas.cz* Retrieved from https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministr-zemedelstvi-fuksa-konci-ve-vlade-_201110041843_mtaborska.

Parteien. (2021). Deutscher Bundestag. Retrieved from https://www.bundestag.de/services/glossar/glossar/P/parteien-245504.

Potvrzeno: Eurokomisařem bude ministr Štefan Füle (2009, 10. listopadu). *LIDOVKY-.cz.* Retrieved from https://www.lidovky.cz/domov/potvrzeno-eurokomisarem-bude-ministr-stefan-fule.A091110_085345_ln_domov_ppe.

Programové prohlášení vlády. (2009). Vláda České republiky. Retrieved from https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jan-fischer/ppv-2009.pdf.

Přehledně: S přijetím demise či odvoláním ministra váhali i Havel a Klaus. (2017, 7. května). *Česká justice*. Retrieved from https://www.ceska-justice.cz/2017/05/prehledne-prijetim-demise-ci-odvolanim-ministra-vahali-i-havel-klaus/.

Rainer Brüderle - Wirtschafts-Experte, Politiker & Redner. *RBC RainerBrüderleConsult.* (2021). Retrieved from https://www.rainerbruederleconsult.de/zur-person/.

Renate Künast, Bündnis 90/Die Grünen. (2021). Deutscher Bundestag. Retrieved from https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/K/kuenast_renate-521392.

Macháček, J. Rusnok vyletěl. (2003, 14. března). *iDNES.cz*. Retrieved from https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rusnok-vyletel.A030313_202633_nazory_pol.

Říchová, B. (2012). *Úvod do současné politologie.* Praha: Portál, s. r. o.

Říchová, B. (2000). *Přehled moderních politologických teorií.* Praha: Portál, s. r. o.

Stojarová et al. (2007). *Political Parties in Central and Eastern Europe*. In Search of Consolidation. International Institute for Democracy and Electoral Assistance: Stockholm. Retrieved from https://www.idea.int/sites/default/files/publications/political-parties-in-central-and-eastern-europe-in-search-of-consolidation.pdf.

Táborská et al., (2005, 11. listopadu). Ministr zemědělství Petr Zgarba podal demisi a premiér Paroubek ji přijal. *iROZHLAS*. Retrieved from https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministr-zemedelstvi-petr-zgarba-podal-demisi-a-premier-paroubek-ji-prijal_200511110821_mmatusu.

Táborská et al., (2009, 12. ledna). Ve vládě končí Čunek, Stehlíková, Řebíček a Julínek. *iROZHLAS*. Retrieved from hhttps://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ve-vlade-konci-cunek-stehlikova-rebicek-a-julinek_200901122323_mtaborska.

The Selection and Deselection of Political Elites Research Network. (2010). *Codebook version January 2010*. Retrieved from http://sedepe.net/wp-content/uploads/2010/11/SEDEPE_Codebook_Jan2010.pdf.

Tvrdík opět podal demisi, jde z politiky. (2003, 30. května). *iDNES.cz*. Retrieved from https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tvrdik-opet-podal-demisi-jde-z-politiky-.A030530_121235_domaci_has.

Ústava České republiky: Vláda. (1993).

Ústavní soud. (2021). Retrieved from https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci?tx_odjudges%5Bdetail%5D=1&cHash=82ec0a45ad71e0ed907c913ae826ff10.

Věra Jourová. (2021). Evropská komise. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/jourova_cs#timeline.

Přehled vlád ČR. (2021). Vláda České republiky. Retrieved from https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/historie-18014/.

Český statistický úřad. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02.06. – 03.06.2006. (2021). VOLBY.CZ Retrieved from https://volby-.cz/pls/ps2006/ps53?xjazyk=CZ&xv=1.

Český statistický úřad. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013. (2021). VOLBY.CZ Retrieved from https://volby-.cz/pls/ps2013/ps53?xjazyk=CZ&xv=1.

Seznam tabulek

1) Přehled vlád v České republice

2) Přehled vlád v Německu

3) Předčasné odchody z vlády Vladimíra Špidly

4) Předčasné odchody z vlády Jiřího Paroubka

5) Předčasné odchody z vlády Mirka Topolánka

6) Předčasné odchody z vlády Jana Fischera

7) Předčasné odchody z vlády Petra Nečase

8) Předčasné odchody z vlády Bohuslava Sobotky

9) Předčasné odchody z vlády Gerharda Schrödera

10) Předčasné odchody z první vlády Angely Merkelové

11) Předčasné odchody z druhé vlády Angely Merkelové

12) Předčasné odchody z třetí vlády Angely Merkelové

13) Procentuální hodnoty důvodů předčasně odešlých ministrů

14) Stranická příslušnost ministrů

15) Průměrný věk předčasně odešlých ministrů

16) Průměrné délky působnosti vlád